პროლეტარეებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

კომუნისტი

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს და მინისტრთა საბჭოს ორგანო

КОМУНИСТИ — ОРГАН ЦК КП ГРУЗИИ, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ГРУЗИНСКОЙ ССР

გაზეთი გამოდის 1920 წლის 3 ივნისიდან

№ 152 (19893) ხუთშაბათი, 2 ივლისი, 1987 წელი. ◆ ფასი 3 კაპ.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს დადგენილება

„სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ“ სსრ კავშირის კანონის სამოქმედოდ შემოღების წესის შესახებ

„**სახელმწიფო** საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ“ სსრ კავშირის კანონის მიღებასთან დაკავშირებით საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის უმაღლესი საბჭო **ადგენს:**

1. სამოქმედოდ იქნეს შემოღებული სსრ კავშირის კანონი „სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ“ 1988 წლის 1 იანვრიდან.

დაწესდეს, რომ „სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ“ სსრ კავშირის კანონის დებულებები ვრცელდება სრულ სამეურნეო ანგარიშსა და თვითდაფინანსებაზე გადაყვანილ მატერიალური წარმოების სფეროს საწარმოებზე, გაერთიანებებსა და ორგანიზაციებზე.

დაევალოს სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭოს განსაზღვროს სრულ სამეურნეო ანგარიშსა და თვითდაფინანსებაზე გადაყვანელი საწარმოების, გაერთიანებებისა და ორგანიზაციების, აგრეთვე არასაწარმოო სფეროს ორგანიზაციების მიმართ „სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ“ სსრ კავშირის კანონის გამოყენების წესი და ვადები.

2. დაევალოს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს შეუსაბამოს სსრ კავშირის საკანონმდებლო აქტები „სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ“ სსრ კავშირის კანონს.

3. სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭომ:

შეუსაბამოს 1988 წლის 1 იანვრამდე სსრ კავშირის მთავრობის გადაწყვეტილებები „სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ“ სსრ კავშირის კანონს;

უზრუნველყოს სსრ კავშირის სამინისტროების, სახელმწიფო კომიტეტებისა და უწყებების მიერ მათი იმ ნორმატიული აქტების, მათ შორის ინსტრუქციების დროული გადასინჯვა და გაუქმება, რომლებიც ეწინააღმდეგება ამ კანონს.

4. დაევალოთ მოკავშირე რესპუბლიკების უმაღლეს საბჭოებს შეუსაბამონ მოკავშირე რესპუბლიკების კანონმდებლობა „სახელმწიფო საწარმოს ((გაერთიანების) შესახებ“ სსრ კავშირის კანონს.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე ა. გრომიკო.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი თ. მენთეშაშვილი.

მოსკოვი, კრემლი. 1987 წლის 30 ივნისი.

საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის კანონი

სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ

სსრ კავშირის კონსტიტუციის შესაბამისად ეს კანონი განსაზღვრავს სოციალისტურ სახელმწიფო საწარმოთა (გაერთიანებათა) სამეურნეო საქმიანობის ეკონომიკურ და სამართლებრივ საფუძვლებს, განამტკიცებს წარმოების სამუალებათა სახელმწიფო (საერთო-სახალხო) საკუთრებას მრეწველობაში, მშენებლობაში, აგროსამრეწველო კომპლექსსა და სხვა დარგებში, აფართოებს ამ საკუთრების ეფექტიან გამოყენებაში, საწარმოთა და გაერთიანებათა მართვაში, სახელმწიფო და საზოგადოებრივ საქმეთა გადაწყვეტაში მშრომელთა კოლექტივების მონაწილეობის შესაძლებლობას. კანონი აღრმავებს ცენტრალიზებულ საწყისებს სახალხო მეურნეობის როგორც ერთიმთლიანი ორგანიზმის განვითარების უმნიშვნელოვანესი ამოცანების გადაწყვეტაში, ითვალისწინებს მართვის ეკონომიკური მეთოდების გაძლიერებას, სრული სამეურნეო ანგარიშისა და თვითდაფინანსების ფართო გამოყენებას, დემოკრატიული საფუძვლების გაფართოებასა და თვითმმართველობის განვითარებას, განსაზღვრავს საწარმოების (გაერთიანებების) და სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობის ორგანოების ურთიერთობას.

I. საწარმო (გაერთიანება) სახალხო მეურნეობის ძირითადი რგოლია

მუხლი 1. სახელმწიფო საწარმო (გაერთიანება) და მისი ამოცანები

1. სახელმწიფო საწარმოები (გაერთიანებანი), კოოპერაციულთან ერთად შეადგენენ ერთიანი სახალხო-სამეურნეო კომპლექსის ძირითად რგოლს. საწარმოებს (გაერთიანებებს) ეკუთვნით მთავარი როლი ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის განვითარებასა და სოციალიზმის დროს საზოგადოებრივი წარმოების უმაღლესი მიზნის მიღწევაში — ადამიანთა მზარდი მატერიალური და სულიერი მოთხოვნილებების ყველაზე სრულ დაკმაყოფილებაში.

ეს კანონი განსაზღვრავს სახელმწიფო საწარმოებისა და გაერთიანებების (რომლებიც შემდეგ საწარმოებად იწოდებიან იმ შემთხვევების გარდა, როდესაც საქმე ეხება გაერთიანებათა თავისებურებებს) ორგანიზაციისა და საქმიანობის საფუძვლებს, სამართლებრივ მდგომარეობას.

2. სახელმწიფო საწარმოში შრომითი კოლექტივი, რომელიც თადარიგიანად პატრონობს საერთო-სახალხო საკუთრებას, ქმნის და ამრავლებს სახალხო სიმდიდრეს, უზრუნველყოფს საზოგადოებას, კოლექტივისა და თითოეული მუშაკის ინტერესების შესაბამებას. საწარმო არის სოციალისტური საქონელმწარმოებელი, აწარმოებს პროდუქციას და ეწევა მის რეალიზაციას, ასრულებს სამუშაოებს და ახორციელებს მომსახურებას გეგმისა და ხელშეკრულებების შესაბამისად სრული საეურნეო ანგარიშის, თვითდაფინანსების, თვითმმართველობის, ცენტრალიზებული ხელმძღვანელობისა და საწარმოს დამოუკიდებლობის შეხამების საფუძველზე.

საწარმო ახორციელებს თავის საქმიანობას მრეწველობაში, სოფლის მეურნეობაში, მშენებლობაში, ტრანსპორტზე, კავშირგაბმულობაში, მეცნიერებასა და სამეცნიერო მომსახურებაში, ვაჭრობაში, მატერიალურ-ტექნიკურ, მომარაგებაში, მომსახურების სფეროსა და სახალხო მეურნეობის სხვა დარგებში. საწარმო, თავისი პროფილის მიუხედავად, ახორციელებს სახალხო მოხმარების საქონლის წარმოებას და უზრუნველყოფს მოსახლეობას ფასიან მომსახურებას. მას შეუძლია ერთდროულად ეწეოდეს რამდენიმე სახეობის საქმიანობას (აგრარულ-სამრეწველო, სავაჭრო-სამრეწველო, სამრეწველო-სამშენებლო, სამეცნიერო-საწარმოო და სხვა საქმიანობა).

საწარმო იურიდიული პირია, იყენებს უფლებებს და ასრულებს თავის საქმიანობასთან დაკავშირებულ მოვალეობებს. აქვს საერთო-სახალხო საკუთრების განცალკევებული ნაწილი და დამოუკიდებელი ბალანსი.

3. საწარმოს თავადინ ამოცანაა ყოველი ღონისძიებით დააკმაყოფილოს სახალხო მეურნეობისა და მოქალაქეების საზოგადოებრივი მოთხოვნილებანი მის პროდუქციაზე (სამუშაოებსა და მომსახურებაზე), ამასთან უზრუნველყოს კარგი სამომხმარებლო თვისებები და ხარისხის მინიმალური დანახარჯებით გაზრდოს წვლილი ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დაჩქარებაში და მიაღწიოს ამის საფუძველზე თავისი კოლექტივისა და მისი წევრების კეთილდღეობის გაუმჯობესებას.

მომხმარებლის მოთხოვნები საკალდებულოა საწარმოსათვის, ხოლო მათი სრული და დროული დაკმაყოფილება ყოველი შრომითი კოლექტივის საქმიანობის დედაარსი და ნორმაა.

თავისი მთავარი ამოცანის განსახორციელებლად საწარმო უზრუნველყოფს:

წარმოების განვითარებასა და ეფექტიანობის გაზრდას, მის ყოველმხრივ ინტენსიფიკაციას, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებას, შრომის ნაყოფიერების მატებას, რესურსების დაზოგვას, მოგების (შემოსავლის) ზრდას.

კოლექტივის სოციალურ განვითარებას, სოციალური სფეროს თანამედროვე მატერიალური ბაზის ფორმირებას, დიდნაყოფიერი შრომის ხელშემწყობ შესაძლებლობათა შექმნას, შრომის მიხედვით განაწილებას, სოციალური სამართლიანობის პრინციპის თანმიმდევრულ განხორციელებას, ადამიანის გარემომცველი ბუნების დაცვასა და გაუმჯობესებას;

შრომითი კოლექტივის თვითმართველობას, რომელიც წარმოშობს ყოველი მუშაკის ღრმა პირად დაინტერესებას საერთო-სახალხო საკუთრების თადარიგიან გამოყენებით, მის ორგანულ წილნაყარობას კოლექტივისა და სახელმწიფოს საქმეებში.

მუხლი 2. საწარმოს საქმიანობის პრინციპები

1. საწარმოს საქმიანობა ემყარება ეკონომიკური და სოციალური განვითარების სახელმწიფო გეგმას, როგორც კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის რეალიზაციის უმნიშვნელოვანეს ინსტრუმენტს. ხელმძღვანელობს რა საკონტროლო ციფრებით, სახელმწიფო შეკვეთებით, გრძელვადიანი მეცნიერულად დასაბუთებული ეკონომიკური ნორმატივებითა და ლიმიტებით, აგრეთვე მომხმარებელთა შეკვეთებით, საწარმო დამოუკიდებლად ამუშავებს და ამტკიცებს თავის გეგმებს, დებს ხელშეკრულებებს.

2. საწარმო მოქმედებს სრული სამეურნეო ანგარიშისა და თვითდაფინანსების პრინციპებით. მისი საწარმო, სოციალური საქმიანობა და შრომის ანაზღაურება ხორციელდება შრომითი კოლექტივის მიერ გამომუშავებული სახსრების ხარჯზე. საწარმო პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) რეალიზაციით მიღებული ამონაგებიდან ინაზღაურებს მატერიალურ დანახარჯებს. მოგება ან შემოსავალი საწარმოს სამეურნეო საქმიანობის განმაზოგადებელი მაჩვენებელია. საწარმომ მოგების (შემოსავლის) ნაწილი უნდა გამოიყენოს ბიუჯეტის, ბანკებისა და ზემდგომი ორგანოს წინაშე ვალდებულებათა შესასრულებლად. მეორე ნაწილი გადადის მის სრულ განკარგულებაში და შრომის ანაზღაურების სახსრებთან ერთად ქმნის კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივ შემოსავალს ანაზღაურებისა და თვითდაფინანსების პირობებში მუშაობისათვის. განამტკიცებს სახელმწიფო, საწარმოო და შრომის დისციპლინას.

საწარმოს საქმიანობა არ უნდა არღვევდეს სხვა საწარმოო ორგანიზაციათა მუშაობის ნორმალურ პირობებს და არ უნდა აუარესებდეს მოქალაქეთა ცხოვრების პირობებს.

6. სახელმწიფო პასუხს არ აგებს საწარმოს ვალდებულებათა გამო. საწარმო პასუხს არ აგებს სახელმწიფოს, აგრეთვე სხვა საწარმოების, ორგანიზაციებისა და დაწესებულებების ვალდებულებათა გამო.

მუხლი 3. კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავალი, მისი განაწილება და გამოყენება

1. კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავალი საწარმოს საწარმოო და სოციალური განვითარების, შრომის ანაზღაურების წყაროა, საწარმოს განკარგულებაშია, დამოუკიდებლად გამოიყენება და ჩამორთმევას არ ექვემდებარება.

ზემდგომი ორგანოს ნებართვით საწარმოს შეუძლია გამოიყენოს სამეურნეო ანგარიშის შემდეგი ფორმები:

მოგების ნორმატიულ განაწილებაზე დაფუძნებული. მოგებიდან წარმოებს ანგარიშსწორება ბიუჯეტთან და ზემდგომ ორგანოსთან, გაიცემა კრედიტის სარგებელი. ამ ანგარიშსწორების შემდეგ შექმნილი ნარჩენი მოგება დადგინდა შრომითი კოლექტივის განკარგულებაში. ნარჩენი მოგებიდან ნორმატივების მიხედვით ყალიბდება ფონდები.

წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარებისა; სოციალური განვითარებისა; მატერიალური წახალისების ან ანაზღაური დანაშნულების სხვა ფონდები. ხელფასის ფონდი შეიძლება შეიქმნას წმინდა პროდუქციის ნორმატივის ან პროდუქციის სხვა განზომილებების მიხედვით. ამ შემთხვევაში კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივ შემოსავალს ქმნის ხელფასის ფონდი და ნარჩენი მოგება;

ამონაგებიდან მატერიალური დანახარჯების ანაზღაურების შემდეგ მიღებული შემოსავლის ნორმატიულ განაწილებაზე დაფუძნებული. შემოსავლიდან წარმოებს ანგარიშსწორება ბიუჯეტთან და ზემდგომ ორგანოსთან, გაიცემა კრედიტის სარგებელი, რის შემდეგაც იქმნება კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავალი. შრომის ანაზღაურების ერთიანი ფონდი იქმნება როგორც ნაშთი კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავლისა, მას შემდეგ, რაც მისგან შეიქმნება ფონდები: წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარებისა; სოციალური განვითარების ან ანალოგიური დანიშნულების სხვა ფონდები, რომლებიც განისაზღვრება სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავლის ნორმატივების მიხედვით.

საწარმოში შეიძლება შეიქმნას საფინანსო რეზერვი და სავალუტო ანარიცხების ფონდი.

2. ხელფასის ფონდს საწარმო იყენებს მუშაკთა შრომის ანაზღაურებისათვის, მათი შრომითი წვლილის კვალობაზე.

მატერიალური წახალისების ფონდი ხმარდება პრემიების და ჯილდოების გაცემას, შრომის წახალისების სხვა ფორმებს და მატერიალურ დახმარებას.

საწარმოს შეუძლია ხელფასის ფონდისა და მატერიალური წახალისების ფონდის ნაცვლად შექმნას შრომის ანაზღაურების ფონდი, რომელიც შრომის შედეგების მიხედვით მუშაკთათვის ყველა მისაცემლის ერთიანი წყაროა.

3. წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების ფონდს საწარმო იყენებს სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების დაფინანსებისათვის, თანამედროვე ტექნიკურ საფუძველზე ძირითადი ფონდების განახლება-გაფართოებისათვის, საკუთარი საბრუნავი საშუალებების მატების, აგრეთვე წარმოების განვითარების სხვა მიზნებისათვის.

საწარმო დამოკიდებულად იყენებს საამორტიზაციო ანარიცხებს, რომლებიც დადგენილი ნორმატივის მიხედვით ირიცხება წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების ფონდში ან ანალოგიური დანიშნულების სხვა ფონდში.

4. სოციალური განვითარების ფონდს შრომითი კოლექტივი ახმარს საბინაო მშენებლობას, სოციალურ-კულტურული სფეროს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის ყოველმხრივ განმტკიცებას, მისი ობიექტების მოვლა-შენახვას, გამაჯანსაღებელი, კულტურულ-მასობრივი ღონისძიებების მოწყობას და სხვა სოციალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას.

5. საწარმოს უფლება აქვს შრომითი კოლექტივის თანხმობით მოახმაროს მატერიალური წახალისების ფონდს (შრომის ანაზღაურების ფონდის) სახსრების ნაწილი სოციალური განვითარების ფონდს, და საბინაო მშენებლობის მიზნებს — წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების ფონდის სახსრების ნაწილი კანონმდებლობით დადგენილ ფარგლებში.

6. საწარმო პროდუქციის სამუშაოების, მომსახურების თვითღირებულების ხარჯზე ნორმატივის მიხედვით ქმნის სარეზერვო ფონდს, რომლის სახსრები ხმარდება ძირითადი ფონდების ყველა სახეობის რემონტის განხორციელებას.

მუხლი 4. საწარმოს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა და სახსრები

1. საწარმოს მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის და სახსრებს, ანუ მის ქონებას, შეადგენს ძირითადი ფონდები და საბრუნავი საშუალებები, აგრეთვე სხვა მატერიალური ფასეულობანი და საფინანსო რესურსები. საწარმო ახორციელებს ამ ქონების მფლობელობის, სარგებლობისა და განკარგვის უფლებებს.

საწარმო ვალდებულია ნიადაგ უზრუნველყოფდეს პროგრესულ საფუძველზე მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის კვლავწარმოებას, ეფექტიანად იყენებდეს საწარმოო სიმძლავრეებსა და ძირითად ფონდებს.

2. საწარმოო პოტენციალის სრული უკეთგების მიღწევის მიზნით საწარმო ამყარებს მუშაობის ორცვლიან, ხოლო უნიკალურ და ძვირადღირებულ მოწყობილობაზე და იქ, სადაც საჭიროა წარმოების პირობების მიხედვით, მუშაობის სამ, ან — ოთხცვლიან რეჟიმს. საწარმომ მუშაობის სხვა რეჟიმი შეიძლება გამოიყენოს ზემდგომი ორგანოს ნებართვით, რომელიც შეთანხმებული იქნება სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტთან და შესაბამის პროფკავშირულ ორგანოსთან.

3. საწარმოს საბრუნავი საშუალებანი მის სრულ განკარგულებაშია და ჩამორთმევას არ ექვემდებარება. საკუთარი საბრუნავი საშუალებების ნაკლებობა ნაზღაურდება კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავლის ხარჯზე, მათი შეისება კი ხორციელდება საკუთარი რესურსებიდან. საწარმო ვალდებულია უზრუნველყოს საბრუნავი საშუალებების დაცვა-შენახვა, რაციონალური გამოყენება და ბრუნვადობის დაჩქარება.

4. საწარმოს აქვს უფლება:

გადასცეს სხვა საწარმოებსა და ორგანიზაციებს, გაყიდოს, გაცვალოს, იჯარით გადასცეს, მისცეს დროებით სარგებლობაში უფასოდ ან სესხად გამოუყენებელი შენობები, ნაგებობანი, მოწყობილობა, სატრანსპორტო საშუალებანი, ინვენტარი, ნედლეული და სხვა მატერიალური ფასეულობანი, აგრეთვე ჩამოწეროს ისინი ბალანსიდან თუ გაცვეთილია ან მორალურად მოძველებულია;

გადასცეს მატერიალური და ფულადი რესურსები, მათ შორის შრომითი კოლექტივის თანხმობით ეკონომიკური სტიმულირების ფონდების სახსრები, სხვა საწარმოებსა და ორგანიზაციებს, რომლებიც ასრულებენ საწარმოსათვის სამუშაოებს ან უწევენ მომსახურებას.

გამოუყენებელი ქონების რეალიზაციით მიღებული ამონაგები და საიჯარო ქირა (თუ ქონების იჯარით გადაცემა საწარმოს ძირითადი საქმიანობა არ არის) აღნიშნულ შემთხვევაში იგზავნება წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების ფონდში, ხოლო სხვა საწარმოებისა და ორგანიზაციებისათვის ქონების გადაცემის, აგრეთვე გაყიდვისა და ჩამოწერის დროს წარმოქმნილი ზარალის საწარმო ფარავს საწარმოს ეკონომიკური სტიმულირების მისაბამისი ფონდების ხარჯზე.

II. საწარმოს (გაერთიანების) მართვა და შრომითი კოლექტივის თვითმმართველობა

მუხლი 5. გაერთიანებისა და საწარმოს სტრუქტურა

1. სახალხო მეურნეობის დარგებში სამეურნეო საქმიანობის მიზნებისა და ამოცანების, მართვის სტრუქტურისა და ორგანიზაციის თავისებურებათა შესაბამისად მოქმედებენ სხვადასხვა სახეობის გაერთიანებანი და დამოუკიდებელი საწარმოები. ძირითად სახეობათა გაერთიანებებია საწარმოო და სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანებები. გაერთიანება სტრუქტურული ერთეულების და მის შემადგენლობაში შემავალი და დამოუკიდებელი საწარმოების ტერიტორიული განლაგების მიუხედავად ფუნქციონირებს როგორც ერთიანი საწარმოო-სამეცნიერო კომპლექსი, უზრუნველყოფს დარგების და ტერიტორიების განვითარების ინტერესების ორგანულ შეხამებას. იგი თავის საქმიანობას აწარმოებს ერთიანი გეგმისა და ბალანსის საფუძველზე.

საწარმო და გაერთიანება აწყობენ თავიანთი პროდუქციის საფირმო მომსახურებას და საფირმო ვაჭრობას, ამისათვის საჭიროების შემთხვევაში ქმნიან შესაბამის ქვეგანყოფილებებს.

2. საწარმოო გაერთიანება იქმნება ცალკეულ სახეობათა პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) გამოშვებისათვის სამეცნიერო-ტექნიკური პოტენციალის, წარმოების განვითარებული საგნობრივი სპეციალიზაციის უფრო ეფექტიანი გამოყენების, კოოპერირებისა და კომბინირების საფუძველზე. იგი შედგება სტრუქტურული ერთეულებისაგან, რომლებიც იქნევიან სამრეწველო, სამშენებლო, სატრანსპორტო, სავაჭრო და სხვა საქმიანობის. გაერთიანებაში შედგენენ აგრეთვე სამეცნიერო-კვლევითი, საპროექტო-საკონსტრუქტორო, ტექნოლოგიური ორგანიზაციები და სხვა სტრუქტურული ერთეულები.

3. სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება იქმნება უმოკლეს ვადებში იმ მანქანათა დიდფფექტიანი კომპლექსების, მოწყობილობის, ხელსაწყოების, ტექნოლოგიური პროცესებისა და მასალების შემუშავებისა და წარმოებისათვის, რომლებიც განსაზღვრავენ მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის შესაბამისი მიმართულებებით და რომლებსაც დიდი სახალხო-სამეურნეო მნიშვნელობა აქვს. იგი იქმნება სამეცნიერო-კვლევითი (საპროექტო-საკონსტრუქტორო, ტექნოლოგიური) ორგანიზაციების ან საწარმოების (საწარმოო გაერთიანებების) ბაზაზე, რომლებსაც განვითარებული საკონსტრუქტორო და საცდელ-საექსპერიმენტო ბაზა აქვთ, და ფუნქციონირებს როგორც ერთიანი სამეცნიერო-საწარმოო კომპლექსი.

4. საწარმო შედგება შინაგანი სამეურნეო ანგარიშის ან კოლექტიური იჯარის საწყისებზე მოქმედი ქვეგანყოფებისაგან: წარმოებები, საამქროებს, განყოფილებებს, უბნებს, ფერმებს, ბრიგადებს, რგოლებს, ბიუროებს, ლაბორატორიებისაგან და ა. შ.

საწარმოს ქვეგანყოფებს შეიძლება გამოეყოთ საწარმოს მიერ დადგენილი წესით მატერიალური წახალისებისა და სოციალური განვითარების ფონდების ნაწილი, რომელთა ოდენობა დამოკიდებულია ამ ქვეგანყოფილების საქმიანობის შედეგებზე.

2. საწარმოო გაერთიანება ეფუძნება ერთეულ სახეობათა პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) გამოშვებისათვის სამეცნიერო-ტექნიკური პოტენციალის, წარმოების განვითარებული საგნობრივი სპეციალიზაციის უფრო ეფექტიანი გამოყენების, კოოპერირებისა და კომბინირების საფუძველზე. იგი შედგება სტრუქტურული ერთეულებისაგან, რომლებიც იქნევიან სამრეწველო, სამშენებლო, სატრანსპორტო, სავაჭრო და სხვა საქმიანობის. გაერთიანებაში შედგენენ აგრეთვე სამეცნიერო-კვლევითი, საპროექტო-საკონსტრუქტორო, ტექნოლოგიური ორგანიზაციები და სხვა სტრუქტურული ერთეულები.

3. სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება იქმნება უმოკლეს ვადებში იმ მანქანათა დიდეფექტიანი კომპლექსების, მოწყობილობის, ხელსაწყოების, ტექნოლოგიური პროცესებისა და მასალების შემუშავებისა და წარმოებისათვის, რომლებიც განსაზღვრავენ მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის შესაბამისი მიმართულებებით და რომლებსაც დიდი სახალხო-სამეურნეო მნიშვნელობა აქვს. იგი იქმნება სამეცნიერო-კვლევითი (საპროექტო-საკონსტრუქტორო, ტექნოლოგიური) ორგანიზაციების ან საწარმოების (საწარმოო გაერთიანებების) ბაზაზე, რომლებსაც განვითარებული საკონსტრუქტორო და საცდელ-საექსპერიმენტო ბაზა აქვთ, და ფუნქციონირებს როგორც ერთიანი სამეცნიერო-საწარმოო კომპლექსი.

4. საწარმო შედგება შინაგანი სამეურნეო ანგარიშის ან კოლექტიური იჯარის საწყისებზე მოქმედი ქვეგანყოფებისაგან: წარმოებები, საამქროებს, განყოფილებებს, უბნებს, ფერმებს, ბრიგადებს, რგოლებს, ბიუროებს, ლაბორატორიებისაგან და ა. შ.

საწარმოს ქვეგანყოფებს შეიძლება გამოეყოთ საწარმოს მიერ დადგენილი წესით მატერიალური წახალისებისა და სოციალური განვითარების ფონდების ნაწილი, რომელთა ოდენობა დამოკიდებულია ამ ქვეგანყოფილების საქმიანობის შედეგებზე.

2. საწარმოში ხორციელდება ხელმძღვანელობა ერთეულის — ხელმძღვანელი (ბოსი) — ერთპიროვნული ბრძანებულებით. ხელმძღვანელი (ბოსი) — ერთეულის — ინიშნება ერთეულის ხელმძღვანელობა ინიშნება ერთეულის ხელმძღვანელობა ინიშნება ერთეულის ხელმძღვანელობა

საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის კანონი

სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ

(გაგრძელება)

შრომითი წარმატებებისაკენ მორალური და მატერიალური წახალისების ღონისძიებათა გამოყენების შესახებ, განახლებულ სახელმწიფო ჯილდოებზე წარდგენის საკითხებს;

წყვეტს წარმოებების, საამქროების, განყოფილებების, უბნებისა და სხვა ქვეგანაყოფების კოლექტივთა საბჭოების არჩევის საკითხებს და განსაზღვრავს მათს უფლებებს საწარმოს (გაერთიანების) სტრუქტურული ერთეულის) შრომითი კოლექტივის საბჭოს უფლებამოსილების ფარგლებში;

წყვეტს საწარმოო და სოციალური განვითარების სხვა საკითხებს, თუ ისინი არ განეკუთვნება შრომითი კოლექტივების კრების (კონფერენციის) კომპეტენციას.

შრომითი კოლექტივის საბჭო მუშაობს ადმინისტრაციასთან, პარტიულ, პროფკავშირულ და სხვა საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან მჭიდრო კონტაქტით.

2. შრომითი კოლექტივის საბჭოს გადაწყვეტილებანი, რომლებიც მიღებულია მისი უფლებამოსილების ფარგლებში და კანონმდებლობის შესაბამისად, სავალდებულოა ადმინისტრაციისა და კოლექტივის წევრებისათვის.

როდესაც საწარმოს ადმინისტრაცია არ ეთანხმება შრომითი კოლექტივის საბჭოს, საკითხს წყვეტს შრომითი კოლექტივის საერთო კრება (კონფერენცია).

3. შრომითი კოლექტივის საბჭოს ფარული ან ღია ყენჭისყრით 2-3 წლის ვადით ირჩევს საწარმოს (გაერთიანების სტრუქტურული ერთეულის) კოლეტივის საერთო კრება (კონფერენცია). საბჭოში ირჩევენ მუშებს, ბრიგადიერებს, ოსტატებს, სპეციალისტებს, ადმინისტრაციის, პარტიული, პროფკავშირული, კომკავშირული და სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციების აქტიური მონაწილეობით.

საწარმო აყალიბებს სტაბილურ შრომითს კოლექტივს, რომელსაც შეუძლია სრული სამეურნეო ანგარიშის, თვითდაფინანსების პირობებში, თვითმმართველობის საწყისებზე მიაღწიოს საუკეთესო საბოლოო შედეგებს. იგი უზრუნველყოფს კადრების შესაბამისობას თანამედროვე წარმოების მზარდ მოთხოვნებთან, უვითარებს მუშაკებს სამეწარმეო სულისკვეთებას და პასუხისმგებლობას საწარმოს ამოცანების გადაწყვეტისათვის, ზრდის კადრებს საუკეთესო შრომითი ტრადიციებით, თავისი კოლექტივისათვის სიამაყის სულისკვეთებით და აძლიერებს მათს დაინტერესებას უდიდესი შრომის ნაყოფიერებით; იღვწის იმისათვის, რომ თითოეული მუშაკი უფრთხილდებოდეს თავის სამუშაო ადგილს.

2. საწარმო ნიადაგ ზრუნავს კადრების განუხრელი პროფესიული დოსტატების, პოლიტიკური, ზოგადი განათლების და კულტურული დონის ამაღლების, მუშაკთა გადაადგილებისათვის კვალიფიკაციისა და წარმოების ინტერესების შესაბამისად. ამ მიზნით საწარმო ეწევა კადრების მომზადება-გადამზადებას, ორგანულად უხამებს ერთმანეთს პროფესიულ და ეკონომიკურ სწავლებას, უზრუნველყოფს მუშაკთა კვალიფიკაციის ზრდას უშუალოდ წარმოებაში, სასწავლებლებში. განამტკიცებს სასწავლო-მატერიალურ ბაზას, აწყობს სასწავლო კომბინატებს, შრომის მოწინავე მეთოდების შემსწავლელ სკოლებს, კურსებსა და ცენტრებს, ავითარებს დამრიგებლობას.

საწარმო საჭირო პირობებს ქმნის მუშაობასთან სწავლის შეთავსებისათვის და აძლევს მუშაკებს მოქმედი კანონმდებლობით გათვალისწინებულ შეღავათებს. საწარმოს შეუძლია გაგზავნოს მუშაკები მათი თანხმობით საშუალო სპეციალურ და უმაღლეს სასწავლებლებში, აგრეთვე ასპირანტურაში სასწავლებლად და უხადოს სტიპენდია. საწარმო იხდის დადგენილი ოდენობის საფასურს მისთვის უმაღლეს სასწავლებელში სპეციალისტთა მომზადებისა და მუშაკთა კვალიფიკაციის ამაღლებისათვის.

საწარმო ხელს უწყობს სასწავლებლებს შრომისათვის ახალგაზრდობის მომზადებაში, პროფესიული ინტერესების ჩამოყალიბებაში.

3. საწარმოს ხელმძღვანელ კადრებს უნდა ჰქონდეთ მაღალი საქმიანი, პოლიტიკური და მორალური თვისებები, ახასიათებდეთ სოციალისტური გეგრგილიანობა და პრინციპულობა, უნარი — შექმნან შეკრული კოლექტივი და უზრუნველყონ შრომითი კოლექტივის ინტერესებისა და საერთო-სახალხო ინტერესების შეხამება. თანამედროვე ხელმძღვანელს მართებს დიდი პროფესიონალიზმი, მართვის მეცნიერების საფუძვლების ცოდნა და ეკონომიკური აზროვნება, რაც შესაძლებლობას აძლევს ჭკვიტადეს პერსპექტივას და ეფექტიანად უძღვებოდეს საქმეს.

საწარმო ქმნის ხელმძღვანელი კადრების რეზერვს და ეწევა მასთან მუდმივ მუშაობას.

4. კადრების შერჩევის, განაწილებისა და აღზრდის გაუმჯობესების, მათი საქმიანი კვალიფიკაციის, მუშაობის ხარისხის გაუმჯობესებისა და ეფექტიანობის ზრდის, შრომის შედეგებთან ხელფასის უფრო მჭიდრო კავშირის უზრუნველყოფის მიზნით საწარმო უნდა აწყობდეს ხელმძღვანელ მუშაკთა და სპეციალისტთა ატესტაციას.

ატესტაციის შედეგების მიხედვით საწარმოს ხელმძღვანელი იღებს გადაწყვეტილებას იმის შესახებ, რომ მოიმატოს ან დაუკლოს მუშაკებს საკლასო წოდება და საკვალიფიკაციო კატეგორია, გაუდიდოს ან შეუმციროს თანამდებობრივი სარგო, დაუწესოს, შეუცვალოს ან გაუიუქმოს თანამდებობრივი სარგოების დანამატები, დაამწინაუროს თანამდებობაზე ან გაათავისუფლოს თანამდებობიდან. თუ ატესტაციის შედეგების მიხედვით გამოვლინდა, რომ კოლექტივების მიერ არჩეული ქვეგანაყოფთა ხელმძღვანელები არ შეესაბამებიან დაკავებულ თანამდებობას, ისინი შეიძლება განთავისუფლდნენ თანამდებობიდან შესაბამისი ქვეგანაყოფის კოლექტივის გადაწყვეტილების საფუძველზე.

მუხლი 9. საწარმოს ურთიერთობა ზემდგომ ორგანოსთან და სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივ საბჭოსთან

1. საწარმოსა და ზემდგომი ორგანოს (სამინისტროს, სახელმწიფო კომიტეტის, უწყების ან სხვა ზემდგომი ორგანოს) ურთიერთობა ემყარება საწარმოს გეგმიან მართვას, სრული სამეურნეო ანგარიშის, თვითდაფინანსებისა და თვითმმართველობის პრინციპების დაცვას.

სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობის ყველა ორგანომ ყოველნაირად უნდა შეუწყოს ხელი საწარმოებისა და მათი შრომითი კოლექტივების სამეურნეო დამოუკიდებლობის ინიციატივისა და სოციალისტური ვერგილიანობის განვითარებას.

საწარმოს ხელმძღვანელობა ხორციელდება უწინარესად ეკონომიკური მეთოდებით საკონტროლო ციფრების, სახელმწიფო შეკვეთების, გრძელვადიანი ეკონომიკური ნორმატივებისა და ლიმიტების საფუძველზე. საწარმოსათვის დაწესებული საკონტროლო ციფრების, ეკონომიკური ნორმატივებისა და ლიმიტების ნუსხას ამტკიცებენ სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭო. ზემდგომ ორგანოს არა აქვს უფლება დაუგზავნოს საწარმოებს საკონტროლო ციფრები, ეკონომიკური ნორმატივები და ლიმიტები დამტკიცებული ნუსხის დამატებები. სახელმწიფო შეკვეთის შემადგენლობას ამტკიცებენ სსრ კავშირის სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტი და სსრ კავშირის სამინისტრო (უწყება). რესპუბლიკური სამინისტროებისა და უწყებებისადმი საკავშირო-უწყიანი საწარმოებისათვის, აგრეთვე სახალხო მოხმარების საქონლისა და ფასიან მომსახურებაზე (სსრ კავშირის სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის; სსრ კავშირის სამინისტროებისა და უწყებების სახელმწიფო შეკვეთების გარდა) სახელმწიფო შეკვეთის შემადგენლობას ამტკიცებს მოკავშირე რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭო. საწარმოსათვის დადგენილი დაგეგმვის ამოსავალი მონაცემები მჭიდროდ უნდა უკავშირდებოდეს ერთმანეთს.

საწარმო ხელმძღვანელობს ამ ერთიანი ტექნიკური პოლიტიკის მოთხოვნებით, რომელსაც დარგში ახორციელებს სამინისტრო, უწყება, იღებს მისგან დახმარებას კადრების მომზადება-გადამზადებაში, ხელშეწყობას — საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობის განხორციელებაში.

ზემდგომი ორგანო მოვალეა მთელი თავისი საქმიანობით უზრუნველყოფდეს საწარმოს ეფექტიანი მუშაობის პირობებს, მტკიცედ იცავდეს საწარმოს უფლებებს, ხელს უწყობდეს მათს სრულ რეალიზაციას, არ ერეოდეს საწარმოს ოპერატიულ-სამეურნეო საქმიანობაში, აგრეთვე აცნობდეს საწარმოს შრომითს კოლექტივს თავის საქმიანობას.

ზემდგომი ორგანო ეწინააღმდეგება ცალკეულ საწარმოთა მონოპოლიურ ტენდენციებს და ახორციელებს ამ მიზნით ღონისძიებებს, რათა დაძლიოს თვითთიბრეულობისა და ფასების წამატება, წარმოების ტექნიკური განვითარების უძრაობა, იმ პროდუქციის გამოშვებისა და გასაღების ხელოვნური შეზღუდვა, რომელნიც მომხმარებელთა მოთხოვნაა.

2. საწარმო დადგენილი ნორმატივით გადაურიცხავს ზემდგომ ორგანოს თავისი მოგების (შემოსავლის) ნაწილს ცენტრალიზებული ფონდებისა და რეზერვების შესაქმნელად. ზემდგომ ორგანოს შეუძლია ამ ფონდებისა და რეზერვების ხარჯზე გამოუყოს საწარმოს სახსრები დარიგ განვითარებისათვის საჭირო ღონისძიებათა განსახორციელებლად.

3. ზემდგომი ორგანო მოვალეა ახორციელებდეს კონტროლს საწარმოს საქმიანობის, ანანგრიშების, ანანგარიშებრივი-ეკონომიკური ურთიერთობის, ეკონომიკური ნორმატივებისა და ლიმიტების, ფასების, ხელფასის, ბიუჯეტიდან ასიგნებების, ფულადი ნაკადების, ბანკებში ანგარიშსწორებისა, ბანკებისა და სხვა ფინანსური ორგანოებისადმი ანგარიშების, ბალანსების, ფინანსური ანგარიშგებების, ინვენტარიზაციების, ფულადი ფონდებისა, ფასიანი ქაღალდებისა, ფულადი ანგარიშებისა

საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის

კანონი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სახელმწიფო საწარმოს (გაერთიანების) შესახებ

(დასასრული)

ნორმატივით განსაზღვრული ხელფასის ფონდის ფარგლებში საწარმო დამოუკიდებლად, წარმოების სპეციფიკისა და მის წინაშე მდგომი ამოცანების შესაბამისად უდგენს ხელფასის ფონდს ცალკეული კატეგორიების მუშაკებს — კონსტრუქტორებს, ტექნოლოგებს, მეცნიერ მუშაკებს, ტექნიკური კონტროლის მუშაკებს. საწარმო ვალდებულია უზრუნველყოს სამმართველო პერსონალის რიცხვისა და მის შესანახად გამოყოფილი სახსრების წილის შედარებითი შემცირება.

საწარმო განსაზღვრავს მუშაკთა საერთო რიცხვს, მათ პროფესიულ და კვალიფიციურ შემადგენლობას, ამტკიცებს შტატებს.

5. საწარმო ვალდებულია შრომის ანაზღაურება გამოიყენოს როგორც მისი ნაყოფიერების ზრდის სტიმულირების, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარების, პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებისა და წარმოების ეფექტიანობის გაზრდის უმნიშვნელოვანესი საშუალება. იგი უზრუნველყოფს შრომითი კოლექტივების მიერ გამომუშავებული სახსრების ხარჯზე ახალი სატარიფო განაკვეთებისა და თანამდებობრივი სარგოების შემოღებას.

საწარმოს აქვს უფლება:

განსაზღვროს მუშაკთა შრომის ანაზღაურების ფორმები და სისტემები, ამასთან არ დაუშვას გათანაბრება;

განსაზღვროს სამუშაო ადგილები, სადაც ანაზღაურება ხდება გაზრდილი სატარიფო განაკვეთებით, აგრეთვე შრომის კონკრეტული პირობების შესაბამისად დამატებითი შეღავათები მისცეს მუშა-მოსამსახურეებს.

შემოიღოს სართები პროფესიების (თანამდებობების) შეთავსებათა, მომსახურების ზონების გაფართოებისა ან შესრულებული სამუშაოების მოცულობის გადიდებისათვის შეთავსებული პროფესიების (თანამდებობების) ნუსხის შეუზღუდავად, დაუწესოს სართები და დანამატები გამოთავისუფლებული მუშაკის სატარიფო განაკვეთების (თანამდებობრივი სარგოების) მიხედვით წარმოქმნილი ხელფასის ფონდის ეკონომიის ხარჯზე და მის ფარგლებში;

დაუწესოს ყოველი კატეგორიის მუშაკთა მიხედვით ხელფასის ფონდის ეკონომიის ხარჯზე დანამატები: მუშებს — პროფესიული ოსტატობისათვის, ხელმძღვანელებს, სპეციალისტებსა და მოსამსახურეებს—შრომაში დიდი მიღწევებისათვის და განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სამუშაოს შესრულებისათვის მისი ჩატარების ვადაში.

დაუწესოს ქვეგანაყოფების ხელმძღვანელებს, სპეციალისტებსა და მოსამსახურეებს თანამდებობრივი სარგოები საშტატო განრიგის მიხედვით საშუალო სარგოების დაუცველად და მათი რიცხვი თანაფარდობის გაუთვალისწინებლად;

განსაზღვროს მატერიალური წახალისების ფონდის გამოყენების კონკრეტული მიმართულებანი;

შეიმუშაოს და დამტკიცოს სტრუქტურული ერთეულებისა და ქვეგანაყოფების მუშების, ხელმძღვანელი მუშაკების, კონსტრუქტორების, ტექნოლოგებისა და მოსამსახურეთა პრემირების წესი;

უზრუნველყოს უპირატესობა უახლესი ტექნიკისა და ტექნოლოგიის, გამოგონებებისა და რაციონალიზატორული წინადადებების დამუშავებისა და წარმოებაში დანერგვასთან უშუალოდ დაკავშირებული კონსტრუქტორების, ტექნოლოგებისა და სპეციალისტების შრომის სტიმულირებაში.

6. შრომის ორგანიზაციისა და ანაზღაურების სრულყოფა, შრომითი კოლექტივის კოლაქტური განვითარების ღონისძიებანი და სოციალურ სიკეთეთა განაწილება, შრომის ანაზღაურების დადგენილი სისტემების გამოყენებისა და მშრომელებთან ანგარიშწორების სისწორის კონტროლი საწარმოში ხორციელდება პროფკავშირული კომიტეტის მონაწილეობით.

მუხლი 15. მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფა

1. საწარმოს მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფა წარმოებს იმ საჭიროების გათვალისწინებით, რომ იმუშაოს ეფექტიანად და რიტმულად, მომჭირნედ გამოიყენოს მატერიალური რესურსები მათი მარაგის მინიმალური საჭირო დონის პირობებში.

ეკონომიკური და სოციალური განვითარების გეგმების შეადგენისას საწარმო განსაზღვრავს რესურსების საჭიროებას და იძენს მათ სანდოობრივ ვაჭრობის ან ცენტრალიზებული წესით.

სანდოობრივ ვაჭრობის წესით საწარმო ულიმიტებოდ (უფონდებოდ) იძენს მატერიალურ რესურსებს თავისი შეკვეთების შესაბამისად იმ ხელშეკრულებების საფუძველზე, რომლებსაც მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების საწარმოებს და სხვა ორგანოებს ან პროდუქციის დამამზადებლებს უდებს.

(ცენტრალიზებული წესით საწარმოს გამოეყოფა ცალკეული მატერიალური რესურსები ლიმიტების (ფონდების) მიხედვით. საწარმო დამოუკიდებლად, მიმწოდებლებთან დადებული ხელშეკრულებებით განსაზღვრავს ამ რესურსების ასორტიმენტსა და მიწოდების ვადებს.

პირდაპირი კავშირით მატერიალურ-ტექნიკურ უზრუნველყოფას საწარმო ახორციელებს დამოუკიდებლად პირდაპირი ულიმიტო შეკვეთებით რეალიზებადი პროდუქციის, აგრეთვე ცენტრალიზებულად განაწილებადი პროდუქციის მიხედვით.

სანდოობრივ ვაჭრობა უნდა გაფართოვდეს და საწარმოს მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის ძირითადი ფორმა გახდეს.

2. საწარმოს ეკისრება ეკონომიკური პასუხისმგებლობა სახელშეკრულებო მიწოდებული პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) ასორტიმენტისა და ხარისხის, ასევე ამ პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) ფასების ნორმატიულ-ტექნიკური მოთხოვნილებებისათვის. მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების ორგანოები მოვალენი არიან დროულად დააკმაყოფილონ მატერიალურ რესურსებზე საწარმოთა დასაბუთებული მოთხოვნილება. მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების ტერიტორიულ ორგანოებს ეკუთვნით ძირითადი როლი მატერიალური რესურსებით საწარმოს საიმედო უზრუნველყოფისა და მიწოდების ქმედითი კონტროლის ორგანიზაციაში. მათ ეკისრებათ ეკონომიკური პასუხისმგებლობა პროდუქციის მიწოდებისათვის იმ შემთხვევებში, როცა მიმწოდებლის როლში გამოდიან. სამეურნეო წესით მიმდინარე მშენებლობის მატერიალურ-ტექნიკურ უზრუნველყოფას მატერიალურ-ტექნიკური ძომარაგების ორგანოები ახორციელებენ დაფინანსების წყაროების მიუხედავად საწარმოთა შეკვეთებით.

საწარმოს უფლება აქვს ხელშეკრულებები დაუდოს მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების ორგანოებს კომპლექსური მომარაგების ორგანიზაციის, მისაწოდებელი მასალების საწარმოო მომზარებისათვის წინასწარი მომზადების, ტექნიკური საშუალებების გაქირავების, საინფორმაციო უზრუნველყოფის, სხვა მომსახურების შესრულების შესახებ.

3. მომზარებელ საწარმოს უპირატესი უფლება აქვს შეინარჩუნოს და გააფართოოს დამამზადებლებთან დამყარებული პირდაპირი ხანგრძლივი სამეურნეო ურთიერთობა და იგი ირჩევს მიწოდების ფორმას: უშუალოდ დამამზადებლის მიერ ან მომმარაგებელ-გამსაღებელი საწარმოს მეშვეობით.

მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების ორგანოებს ეკრძალებათ თვითნებურად გადასინჯონ საწარმოთა შორის დამყარებული პირდაპირი ხანგრძლივი ურთიერთობა.

4. თუ საწარმოს სისტემატურად აწვდიან პროდუქციას, რომლის ხარისხი არ შეესაბამება მოქმედ სახელმწიფო სტანდარტებს, ტექნიკურ პირობებს ან დადებულ ხელშეკრულებებს, აგრეთვე, თუ საწარმოს გადასცემენ უხარისხო საარეულო და ტექნიკურ დოკუმენტაციას, მას აქვს უფლება ცალმხრივი წესით მოშალოს ხელშეკრულება მიმწოდებელთან ან დამმუშავებელთან და მოითხოვოს ხელშეკრულების მოშლით გამოწვეული ზარალის ანაზღაურება.

საწარმოს თხოვნით მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების ორგანო ან ზემდგომი ორგანო მას სხვა მიმწოდებელს მიამაგრებს.

5. გამგზავნ საწარმოს ეკისრება პასუხისმგებლობა ტვირთის წარდგენის, გადასაზიდი საშუალებების მოცდენისა და უკმარდატვირთვისათვის, სატრანსპორტო საწარმოს კი — პროდუქციის მიწოდებისა და გადმოტვირთვისათვის გეგმით ან ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული სატრანსპორტო საშუალებების მიწოდების ჩაშლისათვის, ტვირთის დროული მიწოდებისა და მისი დაცვა-შენახვისათვის კანონით დადგენილი წესით. წყალ-, ელექტრო-, თბო- და გაზმომარაგების საწარმოებსა და ენერგომომარაგების ორგანიზაციებს მომხმარებელ საწარმოთა წინაშე ეკისრებათ ეკონომიკური პასუხისმგებლობა უზრუნველყოფის დაწესებული ლიმიტებისა და გრაფიკების დაცვისათვის.

მუხლი 16. პროდუქციის, სამუშაოებისა და მომსახურების რეალიზაცია

1. საწარმო ასაღებს თავის პროდუქციას, ასრულებს სამუშაოებს და მომსახურებას ეწევა მომხმარებლებთან, ვაჭრობისა და მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების საწარმოებთან სამეურნეო ხელშეკრულებათა შესაბამისად ან პროდუქციის გასაყიდი, სამუშაოთა შესასრულებელი და მომსახურების გასაწევი საკუთარი ქსელის მეოხებით. მან მთლიანად უნდა შეასრულოს ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულებანი პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) რაოდენობის, ნომენკლატურის (ასორტიმენტის), ვადების, ხარისხის და სხვა პირობების მიხედვით. შეკვეთებისა და ხელშეკრულებების შესრულება საწარმოს საქმიანობისა და შრომითი კოლექტივების მატერიალური სტიმულირების უმთავრესი კრიტერიუმია. საწარმო ვალდებულია შეისწავლოს მოთხოვნა და განახორციელოს სარეკლამო ღონისძიებანი. საწარმოს საწარმოო-გასაღებითი საქმიანობის დამამთავრებელი ეტაპი, სრული სამეურნეო ანგარიშისა და თვითდაფინანსების განხორციელების აუცილებელი პირობაა მომმხარებლის მიერ იმ პროდუქციის (სამუშაოს, მომსახურების) ანაზღაურება, რომელიც მიწოდებულია ხელშეკრულების პირობების შესაბამისად.

2. საწარმოს უფლება აქვს საკუთარი საჭიროებებისათვის გამოიყენოს, სხვა საწარმოებს, ორგანიზაციებს და მოსახლეობას მიჰყიდოს ან სხვა საწარმოებს გაუცვალოს პროდუქცია, თუ შესრულებული ექნება სახელშეკრულებო ვალდებულებანი, აგრეთვე პროდუქცია, რომელზეც უარი თქვეს მიწოდების ხელშეკრულების დამდებმა მომხმარებელმა და მატერიალურ-ტექნიკური მომარაგების ორგანოებმა (კანონმდებლობით განსაზღვრული ცალკეულ სახეობათა პროდუქციის გარდა).

3. თუ საწარმო არ შეასრულებს სახელშეკრულებო ვალდებულებებს, მას ეკისრება ეკონომიკური პასუხისმგებლობა და დადგენილი წესით აანაზღაურებს მომმხარებლისათვის მიყენებული ზარალს. ხელშეკრულებათა პირობების დარღვევისათვის ჯარიმებისა და პირგასამტეხლოს გადახდა, აგრეთვე მიყენებული ზარალის ანაზღაურება არ ათავისუფლებს საწარმოს პროდუქციის მიწოდების, სამუშაოების წარმოებისა თუ მომსახურების გაწევის ვალდებულებათა შესრულებისაგან.

4. მყიდველი საწარმო ვალდებულია დროულად აანაზღაუროს მისთვის ხელშეკრულების შესაბამისად მიწოდებული პროდუქცია (სამუშაოები, მომსახურება) საკუთარი სახსრების ხარჯზე, ცალკეულ შემთხვევებში კი ბანკის კრედიტის ხარჯზე. მას ეკისრება პასუხისმგებლობა დადგენილ ვადებში ანაზღაურებისათვის, დაგვიანებული ანგარიშსწორებისათვის კი ჯარიმას იხდის.

თუ საწარმოს არა აქვს პროდუქციის (სამუშაოს, მომსახურების) შესყიდვისათვის საკუთარი სახსრები და კრედიტის მიღების უფლება, ზემდგომი ორგანო მას სახსრებს შესაბამისი ცენტრალიზებული ფონდებისა და რეზერვების ხარჯზე დაბრუნების პირობით.

მუხლი 17. ფინანსები და ფასები

1. საწარმოს საფინანსო საქმიანობა უნდა ხმარდებოდეს საწარმოს საწარმოო და სოციალური განვითარებისათვის ფინანსური რესურსების შექმნას, პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) თვითღირებულების შემცირების, მისი ხარისხის გაუმჯობესების, საწარმოო ფონდების გამოყენების გაუმჯობესების გზით მოგების (შემოსავლის) ზრდის უზრუნველყოფას.

2. საწარმო ფინანსურ საქმიანობას ეწევა ხუთწლიანი და წლიური საფინანსო გეგმების შესაბამისად. მას ეკისრება პასუხისმგებლობა იმისათვის, რომ დროულად შეასრულოს ვალდებულებანი ბიუჯეტის, ბანკებისა და ზემდგომი ორგანოს, მიმწოდებლების, მოიჯარეებისა და სხვა ორგანიზაციების წინაშე. საწარმო მოგალეა რაც შეიძლება ეფექტიანად გამოიყენოს მის განკარგულებაში დარჩენილი ფინანსური სახსრები.

3. საწარმო ვალდებულია მონაწილეობა მიიღოს სსრ კავშირის სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლის ფორმირებაში, რომლის სახსრები ხმარდება დიდ ეკონომიკურ და სოციალურ ღონისძიებათა განხორციელებას, ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცებასა და სახელმწიფოს სხვა საჭიროებებს.

საწარმოს ფინანსური ურთიერთობა სახელმწიფო ბიუჯეტთან ემყარება გრძელვადიანი ეკონომიკური ნორმატივების საფუძველს. საწარმოს ბიუჯეტში შეაქვს მის განკარგულებაში არსებული რესურსების საფასური, მოგების (შემოსავლის) ნაწილი, აგრეთვე კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა გადასახდელები და ანარიცხები, მათ შორის ადგილობრივ ბიუჯეტში, დადგენილი ნორმატივების მიხედვით.

საწარმოსა და ბიუჯეტს შორის მოგების (შემოსავლის) განაწილების ნორმატივები უნდა უზრუნველყოფდეს სახელმწიფოს თანაბარდაძაბულ მოთხოვნებს საწარმოების მიერ საწარმოო ფონდების, შრომითი და ბუნებრივი რესურსების გამოყენებისადმი.

საწარმოო ფონდების საფასურის შეტანა, ჩვეულებრივ, ყველა საწარმოსათვის ერთიანი ნორმით ხდება. შრომითი რესურსების საფასური ანაზღაურებს მუშახელის მომზადებისათვის, მუშაკთა და მათი ოჯახების წევრთა სოციალურ-კულტურული და კომუნალურ-საყოფაცხოვრებო მომსახურებისათვის გაწეულ სახელმწიფოს დანახარჯებს. ბუნებრივი რესურსების (მიწის, წყლის, სასარგებლო წიაღისეულის) საფასურის შეგროვებით ამოიღება დიფერენციული რენტა, რომელიც წარმოიშობა ამ რესურსების ბუნებრივი პროდუქტიულობის განსხვავების გამო.

რესურსებისათვის ბიუჯეტში გადასახდელებთან ერთად გამოიყენება საწარმოთა იმ მოგების (შემოსავლის) დაბეგვრა, რომელიც რჩება რესურსებისათვის გადასახდელებისა და კრედიტისათვის პროცენტების გადახდის შემდეგ.

საწარმოს მოგების (შემოსავლის) და სხვა ფინანსური რესურსების ჩამორთმევა და გადასახდელება დადგენილი ნორმატივების, ნორმებისა და განაკვეთების გადამეტებით, აგრეთვე კანონმდებლობით გაუთვალისწინებელ შემთხვევებში, აკრძალულია.

4. საწარმო ვალდებულია იმუშაოს უზარალოდ. დროებითი დაგეგმილი ზარალიანობის დროს საწარმოს აფინანსებს ზემდგომი ორგანო ცენტრალიზებული ფონდებისა და რეზერვების ხარჯზე დოტაციის ლიმიტის ფარგლებში, რომელიც დადგენილია ხუთწლიანი გეგმით და პროგრესულად მცირდება. იგი ვალდებულია შეიმუშაოს ფინანსური მდგომარეობის განმტკიცების, დადგენილ ვადაში პროდუქციის (სამუშაოთა, მომსახურების) წარმოების, ზარალიანობის ლიკვიდაციისა და მომგებიანი მუშაობის უზრუნველყოფის ღონისძიებანი.

5. სხვა ორგანიზაციებისა და სახელმწიფოსათვის საწარმოს მიერ მიყენებული ზარალის ანაზღაურება, ჯარიმის, პირგასამტეხლოს და კანონმდებლობით დადგენილი სხვა სანქციების გადახდა ხდება კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავლის ხარჯზე. საწარმოს მიერ მიღებული ზარალის ანაზღაურებისა და სანქციების თანხა ზმარდება კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავლის გაზრდას.

6. ფასწარმოქმნის დარგში საწარმო უფლებებსა და ვალდებულებებს ახორციელებს სახელმწიფო მართვისა და ფასების რეგულირების ძირითადი პრინციპების შესაბამისად. ფასები უნდა ასახავდეს პროდუქციის წარმოებისა და რეალიზაციისათვის საზოგადოებრივად საჭირო დანახარჯებს, მის სამომხმარებლო თვისებებს, ხარისხსა და გადახდისუნარიან მოთხოვნას. ისინი გამოიყენება წარმოების ეფექტიანობის ზრდაზე, პროდუქციის (სამუშაოთა, მომსახურების) ხარისხის გაუმჯობესებასა და თვითღირებულების შემცირებაზე ზემოქმედების აქტიურ საშუალად. საწარმო ვალდებულია უზრუნველყოს ფასების, მათი პროექტებისა თუ გაანგარიშების ეკონომიკური დასაბუთება, სახალხო-სამეურნეო ეფექტის უპირატესი ზრდა დანახარჯებთან შედარებით, მოხმარების პროდუქციის შედარებითი გაიაფება.

7. საწარმო თავისი პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) რეალიზაციას ახდენს ცენტრალიზებულად დაწესებული ფასებით (ტარიფებით), აგრეთვე მომმხარებელთან მორიგებით ან დამოუკიდებლად.

8. საწარმო პასუხს აგებს ფასების დისციპლინის მკაცრი დაცვისათვის და ვალდებულია არ დაუშვას მათი მომატება. ფასების სახელმწიფო დისციპლინის დარღვევის, სტანდარტებისა და ტექნიკური პირობების დაუცველობის შედეგად საწარმოს მიერ დაუსაბუთებლად მიღებული მოგება გადაირიცხება ბიუჯეტში (კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავლის ხარჯზე) და გამოირიცხება გეგმის შესრულების შესახებ საანგარიშო მონაცემებიდან.

საწარმო, რომელიც ფასებს მოუმატებს და დაუსაბუთებელ მოგებას მიიღებს, დამატებით იხდის ბიუჯეტში ჯარიმას უკანონოდ მიღებული მოგების ოდენობით კოლექტივის სამეურნეოანგარიშებრივი შემოსავლის ხარჯზე. მწარმოებლის მიერ პროდუქციის (სამუშაოს, მომსახურების) ფასის მომატებისას მომმხარებელს უფლება აქვს მოშალოს მისი მიწოდებისათვის დადებული ხელშეკრულება.

9. საწარმოები ვალდებული არიან ხელმძღვანელობდნენ პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) ცენტრალიზებულად დადგენილი ფასებით, ტარიფებით, აგრეთვე სამინისტროებისა და უწყებების მიერ დამტკიცებული ფასებით (ტარიფებით).

საწარმოს უფლება აქვს შემკვეთთან შეთანხმებით განსაზღვროს ცენტრალიზებულად დადგენილი საბითუმო ფასების სართი (შეღავათი) პროდუქციის სამმხმარებლო თვისებებისა და კომპლექტაციის შეცვლის დამატებითი მოთხოვნების შესრულებისათვის.

10. სამეურნეო საქმიანობაში დაბოღვიკდებლობის გაფართოების, მომხმარებელთა ინდივიდუალური საჭიროებების უფრო სრული გათვალისწინების, მაღალხარისხოვანი პროდუქციის გამოშვების სტიმულირების მიზნით საწარმოს უფლება აქვს გამოიყენოს მომხმარებელთან მორიგებით ფასები (სახელშეკრულებო ფასები) საწარმოო-ტექნიკური დანიშნულების პროდუქციისა, რომელიც მზადდება ერთჯერადი და ინდივიდუალური შეკვეთებით, ახალი ან პირველად ათვისებული პროდუქციის და სახალხო მოხმარების ახალი არასასურსათო საქონლისა, აგრეთვე ცალკეულ სახეობათა სასურსათო საქონლისა, რომლის რეალიზაცია ხდება სავაჭრო ორგანიზაციებთან შეთანხმებით, 2 წლამდე ვადით დადგენილი ნუსხის მიხედვით, საამეცნიერო-კვლევითი და საპროექტო-საკონსტრუქტორო ორგანიზაციების საბოლოო პროდუქციისა, სოფლის მეურნეობის პროდუქციისა, რომელსაც საბჭოთა მეურნეობები და სხვა სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო საწარმოები ყიდულობენ მოსახლეობისაგან, პროდუქციისა, რომელსაც ყიდულობენ და ყიდიან კოოპერაციული ორგანიზაციები, კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა სახეობების პროდუქციისა (სამუშაოების, მომსახურებისა).

სახელმწიფო ფასწარმომქმნის ორგანოები განსაზღვრავენ სახელშეკრულებო ფასების წესს და აკონტროლებენ მათს გამოყენებას.

11. საწარმო დამოუკიდებლად ამტკიცებს საწარმოო-ტექნიკური დანიშნულების პროდუქციის, სახალხო მოხმარების საქონლისა და მომსახურების ფასებს (ტარიფებს) რომელებზეც არ გამოიყენება ცენტრალიზებულად დამტკიცებული ფასები, აგრეთვე საკუთარი მოხმარებისა თუ თავის სავაჭრო ქსელში სარეალიზაციო პროდუქციის (მომსახურების) ფასებს.

საბჭოთა მეურნეობას, სხვა სახელმწიფო სასოფლო-სამეურნეო საწარმოს უფლება აქვს დამოუკიდებლად დაწესოს სოფლის მეურნეობის საგეგმო პროდუქციის ნაწილისა და მთელი ზეგეგმითი პროდუქციის ფასები, რომელსაც ყიდის საკუთარი სავაჭრო ქსელის მეშვეობით და საკოლმეურნეო ბაზარში.

სრული სამეურნეო ანგარიშისა და თვითდაფინანსების, საბითუმო ვაჭრობისა და პირდაპირი სამეურნეო ურთიერთობის განვითარების კვალობაზე სახელშეკრულებო და დამოუკიდებლად დამტკიცებული ფასების გამოყენება გაფართოვდება.

მუხლი 18. კრედიტი და ანგარიშსწორება

1. საწარმო სრული სამეურნეო ანგარიშისა და თვითდაფინანსების პირობებში სარგებლობს ბანკის კრედიტით საწარმოო და სოციალური მიზნებისათვის და იმ პირობით, თუ მკაცრად დაიცავს დაკრედიტების პრინციპებს, როგორიც არის: უზრუნველყოფილობა, მიზნობრივი ხასიათი, ვადიანობა, კრედიტების დასაბრუნებლობა და გადამხდელობა.

მოკლევადიან კრედიტს ბანკი საწარმოს აძლევს დაკრედიტების გამსხვილებულ ობიექტებში მიმდინარე საქმიანობისათვის, გრძელვადიანი კრედიტი გაიცემა საწარმოო და სოციალური განვითარებისათვის, ამასთან კრედიტი იფარება წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების ფონდისა და სოციალური განვითარების (ანალოგიური დანიშნულების სხვა ფონდების) სახსრების ხარჯზე.

დაკრედიტებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხს საწარმო წყვეტს საკრედიტო დაწესებულებებში ანგარისწორების ანგარიშის ან კაპიტალდაბანდებათა დაფინანსების ანგარიშის გახსნის ადგილას.

საწარმო პასუხისმგებელია კრედიტების ეფექტიანი გამოყენებისათვის. საწარმოთა მიმართ, რომლებიც არღვევენ დაკრედიტების პირობებს, გამოიყენება სანქციები. სესხის დაფარვის ვადების სისტემატიური დარღვევისას საწარმო კარგავს ახალი კრედიტის უფლებას; ცალკეულ შემთხვევებში მას შეუძლია კრედიტით ისარგებლოს ზემდგომი ორგანოს გარანტიით.

2. საწარმო ვალდებულია დროულად გაასწოროს ანგარიში თავისი ვალდებულებების მიხედვით. დაგვიანებული ანგარიშსწორებათათვის საწარმო იხდის ჯარიმასა და პირგასამტეხლოს. საწარმო ყველა ანგარიშსწორებას, მათ შორის ბიუჯეტში გადარიცხვას და ბელფასის გაცემას, საანგარიშსწორო დოკუმენტების შემოსაკლის (გადასახდელების ვადის დადგომის) კალენდარული რიგითობით ახორციელებს.

ბანკები საწარმოს უხდიან პროცენტებს წარმოების, მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების, მისი ფონდის, აგრეთვე სოციალური განვითარების ფონდის დროებით თავისუფალი სახსრებით სარგებლობისათვის.

3. საწარმო, რომელიც სისტემატურად არღვევს საგადამხდელო დისციპლინას, ბანკებმა შეიძლება გამოაცხადონ გადახდის უნარის მოკლებულად, ამასთან აცნობონ ეს სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობათა ძირითად მიმწოდებლებსა და ზემდგომ ორგანოს. ასეთი საწარმოს ვალდებულებებით გადასახდელთა რიგითობას განსაზღვრავს ბანკი. კრედიტორ საწარმოებს შეუძლიათ შეუწყვიტონ პროდუქციის მიწოდება, სამუშაოთა შესრულება და მომსახურების გაწევა გადახდის უნარსმოკლებულად გამოცხადებულ საწარმოს. საწარმო და მისი ზემდგომი ორგანო ვალდებული არიან განახორციელონ უყაირათობის აღმოფხვრისა და საანგარიშსწორებო დისციპლინის განმტკიცების ღონისძიებანი.

ჯარიმას, პირგასამტეხლოსა და სხვა სანქციებს, რომლებიც საწარმოს უდავო წესით ეკისრება, ბანკი მისი საანგარიშსწორებო ანგარიშიდან ჩამოწერს. უკანონოდ ჩამოწერილ თანხას ბრალეული მხარე საწარმოს გაზრდილი ოდენობით უნაზღაურებს. დავა ასეთი დაბრუნების შესახებ განიხილება არბიტრაჟის ორგანოებსა და სასამართლოში.

მუხლი 19. საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობა

1. საწარმოს საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობა მისი მთელი მუშაობის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია. იგი ხორციელდება, როგორც წესი, საგალუტო თვითანაზღაურებისა და თვითდაფინანსების საფუძველზე, მისი შედეგი საწარმოს სამეურნეო საქმიანობის შედეგების ნაწილია და უშუალო გავლენას ახდენს ეკონომიკური სტიმულირებისა და საგალუტო ანარიცხების ფონდების ფორმირებაზე.

საწარმო საექსპორტო პროდუქციის მიწოდებას პირველ რიგში უზრუნველყოფს.

2. საწარმოს საგარეო-ეკონომიკურ საქმიანობაში პრიორიტეტული მნიშვნელობა აქვს სოციალისტური ქვეყნების საწარმოებთან თანამშრომლობას, სოციალისტური ეკონომიკური ინტეგრაციის გაფართოება-გაღრმავებასა და ეფექტიანი კოოპერაციის განვითარებას.

ეკონომიკური ურთიერთდახმარების საბჭოს წევრი ქვეყნების საწარმოებთან და ორგანიზაციებთან საწარმო:

ამყარებს პირდაპირ ურთიერთობას, წყვეტს საწარმოო და მეცნიერულ-ტექნიკური კოოპერაციის საკითხებს, განსაზღვრავს თანამშრომლობის ეკონომიკურ პირობებს, მათ შორის სახელშეკრულებო ფასებს, დებს სამეურნეო ხელშეკრულებებსა და კონტრაქტებს;

ათანხმებს კოოპერაციის ხაზით პროდუქციის საექსპორტო-სამპორტო მიწოდებისა და მომსახურების გაწევის ნომენკლატურასა და მოცულობას, გადასცემს მატერიალურ რესურსებსა და შესაბამის ტექნიკურ დოკუმენტაციას;

ახორციელებს სამეცნიერო-კვლევითს, საპროექტო-საკონსტრუქტორო და საექსპერიმენტო სამუშაოებს, ქმნის ამ მიზნით მეცნიერთა და სპეციალისტთა ერთობლივ კოლექტივებს, შეთანხმებული პირობებით უცვლის მეცნიერულ-ტექნიკურ დოკუმენტაციას და ეხმარება კადრების სწავლებაში;

მონაწილეობს ერთობლივი საწარმოების, საერთაშორისო გაერთიანებებისა და ორგანიზაციების საქმიანობაში, რომლებიც იქმნება სსრ კავშირის საერთაშორისო ხელშეკრულებათა საფუძველზე.

3. კაპიტალისტური და განვითარებადი ქვეყნების ფირმებთან ეკონომიკურ ურთიერთობას საწარმო ახორციელებს ურთიერთსარგებლობისა და თანასწორუფლებიანობის პრინციპების საფუძველზე. ასეთი ურთიერთობის განვითარების ძირითადი ფორმებია საწარმოო და სამეცნიერო-ტექნიკური კოოპერაცია გრძელვადიან და შეწონასწორებულ საფუძველზე, აგრეთვე ერთობლივი საწარმოების და წარმოებების შექმნა. სსრ კავშირის ტერიტორიაზე ერთობლივი საწარმოებისა და წარმოებების შექმნისა და საქმიანობის წესი განისაზღვრება საბჭოთა კანონმდებლობის შესაბამისად.

4. საწარმოს, რომელიც უზრუნველყოფს პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) მნიშვნელოვან საექსპორტო მიწოდებას, შეიძლება მიეცეს უფლება უშუალოდ განახორციელოს საექსპორტო-სამპორტო ოპერაციები (მათ შორის კაპიტალისტური და განვითარებადი ქვეყნების ბაზრებზე) და ამ მიზნით შექმნას სამეურნეოანგარიშიანი საგარეო-სავაჭრო ფირმა.

საწარმოები, რომლებსაც არა აქვთ საგარეო ბაზარზე დამოუკიდებლად გასვლის უფლება, მონაწილეობენ თავიანთი ან სხვა სამინისტროებისა და უწყებების საგარეო-სავაჭრო გაერთიანებებს მემკვიდობით თავიანთი პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) ექსპორტის საუკეთესო პირობების განსაზღვრაში.

5. სამეურნეო ანგარიშის განმტკიცების, ეკონომიკური დაინტერესებისა და პასუხისმგებლობის გაზრდის, საექსპორტო-სამპორტო ოპერაციათა განწორციელებაში დამოუკიდებლობის გაფართოების მიზნით საწარმო:

თანამშრომლობს საზღვარგარეთელ პარტნიორებთან სამეურნეო ხელშეკრულებების საფუძველზე;

ქმნის სავალუტო ანარიცხების ფონდს, რომელიც ყალიბდება სტაბილური გრძელვადიანი ნორმატივებით მზა საექსპორტო პროდუქციის (სამუშაოების, მომსახურების) რეალიზაციით მიღებული ფინანსური, შრომითი და მატერიალური რესურსების გაერთიანება, აგრეთვე ერთობლივ საწარმოთა და გაერთიანებათა ორგანიზაციასთან და საქმიანობასთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტა.

ამ მიზნით საწარმოებს უფლება აქვთ:

ერთობლივად შეასრულონ წარმოების რეკონსტრუქციასთან და ტექნიკურ განახლებასთან, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებასთან, პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებასთან, სახალხო მოხმარების საქონლის წარმოების განვითარებასთან და მოსახლეობისათვის მომსახურების გაწევასთან დაკავშირებული საშუამავლო;

დადგენილი წესით შექმნან დარგთაშორისო წარმოებები, კოლექტიური სარგებლობის გამოთვლითი ცენტრები, სამეცნიერო-ტექნიკური პრობლემების ერთობლივი გადაწყვეტის, ინფრასტრუქტურის განვითარების მიზნით საწარმო საკუთარი ინიციატივით ან სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების ანდა სხვა ორგანიზაციების წინადადებით ავითარებს კოოპერაციას უწინარეს ყოვლისა მოცემულ ტერიტორიაზე გაწლაგებულ საწარმოებთან. მათ შეუძლიათ გააერთიანონ თავიანთი ძალები დარგთშორისი, დარგობრივი და რეგიონალური ამოცანების გადაწყვეტისათვის. ამ მიზნით საწარმოებს უფლება აქვთ:

ერთობლივად შეასრულონ წარმოების რეკონსტრუქციასთან და ტექნიკურ განახლებასთან, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებასთან, პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებასთან, სახალხო მოხმარების საქონლის წარმოების განვითარებასთან და მოსახლეობისათვის მომსახურების გაწევასთან დაკავშირებული საშუამავლო;

დადგენილი წესით შექმნან დარგთაშორისო წარმოებები, კოლექტიური სარგებლობის გამოთვლითი ცენტრები, სამეცნიერო-ტექნიკური პრობლემების ერთობლივი გადაწყვეტის, ინფრასტრუქტურის განვითარების მიზნით საწარმო საკუთარი ინიციატივით ან სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების ანდა სხვა ორგანიზაციების წინადადებით ავითარებს კოოპერაციას უწინარეს ყოვლისა მოცემულ ტერიტორიაზე გაწლაგებულ საწარმოებთან. მათ შეუძლიათ გააერთიანონ თავიანთი ძალები დარგთშორისი, დარგობრივი და რეგიონალური ამოცანების გადაწყვეტისათვის. ამ მიზნით საწარმოებს უფლება აქვთ:

ერთობლივად შეასრულონ წარმოების რეკონსტრუქციასთან და ტექნიკურ განახლებასთან, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებასთან, პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებასთან, სახალხო მოხმარების საქონლის წარმოების განვითარებასთან და მოსახლეობისათვის მომსახურების გაწევასთან დაკავშირებული საშუამავლო;

დადგენილი წესით შექმნან დარგთაშორისო წარმოებები, კოლექტიური სარგებლობის გამოთვლითი ცენტრები, სამეცნიერო-ტექნიკური პრობლემების ერთობლივი გადაწყვეტის, ინფრასტრუქტურის განვ

საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის

კანონი

სახელმწიფო ცხოვრების დიდმნიშვნელოვანი საკითხების საყოველთაო-სახალხო განხილვის შესახებ

სოციალისტური დემოკრატიის შემდგომი გაღრმავება, ხალხის თვითმმართველობის განვითარება გულისხმობს სსრ კავშირის ყოველი მოქალაქისათვის იმის რეალურ შესაძლებლობათა გაფართოებას, რომ განახორციელოს სახელმწიფო და საზოგადოებრივი საქმეების მართვაში, კანონების პროექტებისა და საერთო-სახელმწიფო და ადგილობრივი მნიშვნელობის გადაწყვეტილებების, აგრეთვე საზოგადოებრივი ორგანიზაციების მიერ მათი საწესდებო ამოცანების შესაბამისად სამსჯელოდ გამოტანილი საზოგადოებრივი ცხოვრების დიდი საკითხების განხილვაში მონაწილეობის კონსტიტუციური უფლება.

ამ კანონმა ხელი უნდა შეუწყოს ფართო საჯაროობის, მშრომელთა განსხვავებული აზრებისა და წინადადების შეჯერება-გათვალისწინების საფუძველზე სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების დიდმნიშვნელოვან საკითხებზე გადაწყვეტილებათა შემუშავებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის განვითარებას.

I. ზოგადი დებულებები

მუხლი 1. სახელმწიფო ცხოვრების ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხების საყოველთაო-სახალხო განხილვა.

სსრ კავშირის კონსტიტუციის შესაბამისად სახელმწიფო ცხოვრების ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხები გამოაქვთ საყოველთაო-სახალხო განხილვისათვის.

კანონების პროექტები და სახელმწიფო ცხოვრების სხვა ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხები საყოველთაო-სახალხო განხილვისათვის გამოაქვთ სსრ კავშირის უმაღლეს საბჭოს ან სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს.

მუხლი 2. მოკავშირე რესპუბლიკის სახელმწიფო ცხოვრების დიდმნიშვნელოვანი საკითხების განხილვა.

მოკავშირე რესპუბლიკაში კანონების პროექტები და მოკავშირე რესპუბლიკის სახელმწიფო ცხოვრების სხვა დიდმნიშვნელოვანი საკითხები შეიძლება გამოიტანონ სახალხო განხილვისათვის.

კანონების პროექტები და სხვა დიდმნიშვნელოვანი საკითხები სახალხო განხილვისათვის გამოაქვთ მოკავშირე რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს ან უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს.

მუხლი 3. ავტონომიური რესპუბლიკის სახელმწიფო ცხოვრების დიდმნიშვნელოვანი საკითხების განხილვა.

ავტონომიურ რესპუბლიკაში კანონების პროექტები და ავტონომიური რესპუბლიკის სახელმწიფო ცხოვრების სხვა დიდმნიშვნელოვანი საკითხები შეიძლება გამოიტანონ სახალხო განხილვისათვის.

კანონების პროექტები და სხვა დიდმნიშვნელოვანი საკითხები სახალხო განხილვისათვის გამოაქვთ ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლეს საბჭოს ან უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს.

მუხლი 4. მოსახლეობის მიერ ადგილობრივი მნიშვნელობის საყურადღებო საკითხების განხილვა.

გადაწყვეტილებებს ადგილობრივი მნიშვნელობის საყურადღებო საკითხებზე, რომლებიც შესაბამის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის ინტერესებს ეხება, იღებენ სახალხო დეპუტატთა საბჭოები და მათი აღმასრულებელი კომიტეტები მოსახლეობის მიერ ამ საკითხების წინასწარი განხილვის შემდეგ.

ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხები მოსახლეობის განსახილველად გამოაქვთ სახალხო დეპუტატთა საბჭოებს ან მათს აღმასრულებელ კომიტეტებს.

მუხლი 5. სსრ კავშირის, მოკავშირე და ავტონომიური რესპუბლიკების კანონმდებლობა სახელმწიფო ცხოვრების დიდმნიშვნელოვანი საკითხების განხილვის შესახებ.

სახელმწიფო ცხოვრების ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხების საყოველთაო-სახალხო განხილვის წესს განსაზღვრავს ეს კანონი.

მოკავშირე და ავტონომიური რესპუბლიკების სახელმწიფო ცხოვრების დიდმნიშვნელოვანი საკითხების სახალხო განხილვის, აგრეთვე მოსახლეობის მიერ ადგილობრივი მნიშვნელობის საყურადღებოდ საკითხების განხილვის წესს განსაზღვრავს მოკავშირე და ავტონომიური რესპუბლიკების კანონები ამ კანონის საფუძველზე.

მუხლი 6. სსრ კავშირის მოქალაქეთა მონაწილეობა განხილვაში.

სსრ კავშირის მოქალაქეებს უზრუნველყოფილი აქვთ თავისუფალი მონაწილეობა სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების დიდმნიშვნელოვანი საკითხების განხილვაში.

საკავშირო, რესპუბლიკური და ადგილობრივი მნიშვნელობის საკითხების განხილვაში სსრ კავშირის მოქალაქეებს უფლება აქვთ მონაწილეობა მიიღონ უშუალოდ, აგრეთვე საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების, საცხოვრებელ ადგილას მოწვეული კრებების, საზოგადოებრივი თვითმოქმედების ორგანოების, სამხედრო ნაწილებში სამხედრო მოსამსახურეთა კრებების, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების მეშვეობით.

წარმოშობის, სოციალური ან ქონებრივი მდგომარეობის, რასობრივი ან ეროვნული კუთვნილების, სქესის, განათლების, ენის, რელიგიისადმი დამოკიდებულების, მოცემულ ადგილას ცხოვრების დროის, საქმიანობის სახისა და ხასიათის მიხედვით განხილვაში სსრ კავშირის მოქალაქეთა მონაწილეობის უფლების რაიმე პირდაპირი ან არაპირდაპირი შეზღუდვა აკრძალულია.

მუხლი 7. საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და შრომითი კოლექტივების მონაწილეობა განხილვის მომზადებასა და მოწყობაში.

სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების დიდმნიშვნელოვანი საკითხის განხილვის მომზადებასა და მოწყობაში მონაწილეობენ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის, პროფესიული კავშირების, სრულიად საკავშირო ახალგაზრდათა ლენინური კომუნისტური კავშირის, კოოპერაციული, ქალთა, ომისა და შრომის ვეტერანთა ორგანიზაციები, სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციები და შრომითი კოლექტივები.

მუხლი 8. განხილვის მოწყობის უზრუნველყოფა.

საერთო-საკავშირო, რესპუბლიკური და ადგილობრივი მნიშვნელობის დიდმნიშვნელოვანი საკითხების განხილვის მოწყობას უზრუნველყოფენ სახალხო დეპუტატთა საბჭოები.

მუხლი 9. საჯაროობა განხილვის მოწყობის დროს.

განხილვა ეწყობა ფართო საჯაროობის საფუძველზე. განსახილველად გამოტანილი კანონების პროექტები და სახელმწიფო ცხოვრების სხვა დიდმნიშვნელოვანი საკითხები ქვეყნდება პრესაში, გადაიცემა ტელევიზიით და რადიოთი, ეცნობება მოსახლეობას სხვა საშუალებებით.

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები ყოველთხრივ აუშუქებენ განხილვის მიმდინარეობას, აქვეყნებენ მოქალაქეების, სახელმწიფო ორგანოების, საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და შრომითი კოლექტივების წინადადებებსა და შენიშვნებს, აგრეთვე შემოსული წინადადებებისა და შენიშვნების მიმოხილვებს, აცნობენ მოსახლეობას განხილვის შედეგებს.

მუხლი 10. განხილვასთან დაკავშირებული ხარჯები.

კანონების პროექტებისა და სახელმწიფო ცხოვრების სხვა დიდმნიშვნელოვანი საკითხების განხილვასთან, აგრეთვე მოსახლეობის მიერ სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოებისა და მათი აღმასრულებელი კომიტეტების გადაწყვეტილებათა პროექტების განხილვასთან დაკავშირებულ ხარჯებს სახელმწიფო გაიღებს.

მუხლი 11. პასუხისმგებლობა განხილვის შესახებ კანონმდებლობის დარღვევისათვის.

II. საყოველთაო-სახალხო განხილვის წესი

მუხლი 12. საკითხების გამოტანა სახალხო განხილვისათვის.

საყოველთაო-სახალხო განხილვისთვის გამოაქვთ კანონებისა და გადაწყვეტილებების პროექტები, რომლებიც ეხება ქვეყნის პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ძირითად მიმართულებებს, საბჭოთა მოქალაქეების კონსტიტუციური უფლებების, თავისუფლებებისა და მოვალეობების განხორციელებას, აგრეთვე სახელმწიფო ცხოვრების სხვა დიდმნიშვნელოვან საკითხებს, რომლებიც სსრ კავშირის გამგებლობას განეკუთვნება.

კანონების პროექტების, სხვა საკითხების გამოტანა საყოველთაო-სახალხო განხილვისათვის ხდება სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს ან სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის გადაწყვეტილებით, რომელიც მიღებულია მათი ინიციატივით ან მოკავშირე რესპუბლიკის წინადადებით. რეკომენდაციები საყოველთაო-სახალხო განხილვისათვის კანონის პროექტისა თუ სხვა საკითხის გამოტანის მიზანშეწონილობის შესახებ შეიძლება გამოთქვან კავშირის საბჭოს და ეროვნებათა საბჭოს მუდმივმა კომისიებმა, სსრ კავშირის მინისტრთა საბჭომ, საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა საერთო-საკავშირო ორგანოებმა, სხვა ორგანოებმა და პირებმა, რომლებსაც კანონის შესაბამისად სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს თუ მის პრეზიდიუმში შეაქვთ კანონპროექტი ან სხვა საკითხი.

კანონების პროექტებსა და მასალებს სხვა საკითხებზე აქვეყნებენ გაზეთი „იზვესტია სოვეტოვ ნაროდნიხ დეპუტატოვ სსსრ“, სხვა ცენტრალური გაზეთები, რესპუბლიკური, ხოლო საქართველოს შემთხვევაში — ადგილობრივი პრესა არა უგვიანეს 10 დღისა საყოველთაო-სახალხო განხილვისათვის მათი გამოტანის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ. ისინი შეიძლება აგრეთვე გამოქვეყნდეს სპეციალიზებულ პერიოდულ გამოცემებში.

საყოველთაო სახალხო განხილვისათვის საკითხის გამოტანასთან ერთად სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭო ან მისი პრეზიდიუმი აგენენ საყოველთაო-სახალხო განხილვის დროს მიღებული წინადადებებისა და შენიშვნების განხილვისათვის მუშაობის ვადასა და მისი ორგანიზაციის წესს, ამ მუშაობის მოწყობას აკალენენ სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს კავშირის საბჭოს და ეროვნებათა საბჭოს შესაბამის მუდმივ კომისიებს ან აღნიშნული მიზნისათვის ქმნიან სპეციალურ კომისიას.

მუხლი 13. კანონების პროექტებისა და სხვა საკითხების განხილვის ორგანიზაცია. წინადადებებისა და შენიშვნების განზოგადება.

საკავშირო, რესპუბლიკური და ადგილობრივი საბჭოთა და სხვა სახელმწიფო ორგანოები, საწარმოთა, დაწესებულებათა და ორგანიზაციათა ხელმძღვანელები საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან ერთად უზრუნველყოფენ კანონების პროექტების, სხვა საკითხების ფართო განხილვას, ქმნიან ამის საჭირო პირობებს.

მოქალაქეებს შეუძლიათ წინადადებანი და შენიშვნები საყოველთაო-სახალხო განხილვისათვის გამოტანილი კანონების პროექტების სხვა საკითხების გამო გაგზავნონ უშუალოდ სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში ან მოკავშირე ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში, სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტში ან სხვა სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ორგანოებში.

საყოველთაო-სახალხო განხილვისთვის გამოტანილი კანონების პროექტები, სხვა საკითხები შეიძლება განიხილონ სახალხო დეპუტატთა საბჭოების სესიებმა, მათი ორგანოების დეპუტატთა ჯგუფების სხდომებმა, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების, საცხოვრებელ ადგილას მოქალაქეთა კრებებმა, საზოგადოებრივი თვითმოქმედების ორგანოებმა, სამხედრო მოსამსახურეთა კრებებმა, ჯარის ნაწილებში, პრესაში, ტელევიზიით, რადიოთი.

საყოველთაო-სახალხო განხილვის დროს შემოსულ წინადადებებსა და შენიშვნებს განაზოგადებენ შესაბამისად მოკავშირე და ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმები, სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტები, სხვა სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოები, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი, შემოსულ წინადადებათა და შენიშვნათა განზოგადებისათვის აღნიშნულ ორგანოებს შეუქმნიათ ან შეიქმნან კომისიები და სამუშაო ჯგუფები. განზოგადებული წინადადებები და შენიშვნები იგზავნება სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში.

მუხლი 14. საყოველთაო-სახალხო განხილვის შედეგების შეჯამება.

კანონის პროექტის ან სხვა საკითხის გამო მოქალაქეების, შრომითი კოლექტივების, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოების სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში მიღებულ წინადადებებსა და შენიშვნებს განიხილავენ და ითვალისწინებენ პროექტის დახვეწისას სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პალატების შესაბამისი მუდმივი კომისიები ან სპეციალური კომისია, ან ორგანო, რომელმაც საკითხი შეიტანა სსრ კავშირის უმაღლეს საბჭოში ან მის პრეზიდიუმში. წინადადებებისა და შენიშვნების წინასწარი განხილვისათვის მათ შეიძლება შექმნან მოსამზადებელი კომისიები და სამუშაო ჯგუფები, რომლთა შემადგენლობაში შედიან სახალხო დეპუტატები, შესაბამისი სპეციალისტები, მეცნიერებისა და კულტურის მოღვაწენი, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ორგანოების, სამეცნიერო დაწესებულებების წარმომადგენლები.

მასობრივი ინფორმაციის საშუალებანი რეგულარულად აცნობენ მოსახლეობას შემოსულ წინადადებებსა და შენიშვნებს და მათი განხილვის მიმდინარეობას, აწყობენ კანონის პროექტის დებულებებისა თუ სხვა საკითხის ახსნა-განმარტებას.

კანონის პროექტისა თუ სხვა საკითხის საყოველთაო-სახალხო განხილვის შედეგებზე მსჯელობენ შესაბამისად სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭო ან სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი, რის შესახებაც ინფორმაციას აწვდიან მოსახლეობას.

წინადადებები და შენიშვნები, რომლებიც არ განეკუთვნება გასახილველი კანონის პროექტისა თუ სხვა საკითხის საგანს, კუთვნილების მიხედვით ეგზავნებათ შესაბამის სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ორგანოებს, რომლებიც. მათ დადგენილი წესით განიხილავენ.

III. მოსახლეობის მიერ ადგილობრივი მნიშვნელობის საყურადღებო საკითხთა განხილვა

მუხლი 15. გადაწყვეტილებათა პროექტებისა და სხვა საკითხთა გამოტანა მოსახლეობის განსახილველად.

მოსახლეობის განსახილველად გამოაქვთ სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოებისა და მათი აღმასრულებელი კომიტეტების გადაწყვეტილებათა პროექტები ქალაქის ორგანოებისა და ეკონომიკური და სოციალური განვითარების გეგმებისა და ბიუჯეტის შესახებ, სოციალისტური კანონიერების უზრუნველყოფის, მართლწესრიგისა და მოქალაქეთა უფლებების დაცვის, მოსახლეობის მომსახურებასთან დაკავშირებული საწარმოების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების მუშაობის შესახებ და ადგილებზე სახელმწიფო, სამეურნეო და სოციალურ-კულტურული მშენებლობის სხვა მნიშვნელოვანი საკითხები.

ადგილობრივი საბჭოებისა და მათი აღმასრულებელი კომიტეტების გადაწყვეტილებათა პროექტების, სხვა მნიშვნელოვანი საკითხების გამოტანა მოსახლეობის განსახილველად წარმოებს ადგილობრივი საბჭოს ან მისი აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ მათი ინიციატივით, აგრეთვე, საბჭოს მუდმივი კომისიების, დეპუტატთა ჯგუფების, დეპუტატების, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ორგანოების, შრომითი კოლექტივების, საცხოვრებელ ადგილას მოქალაქეთა კრებების, აგრეთვე ადგილობრივ საბჭოებისა და მათი აღმასრულებელი კომიტეტების გადაწყვეტილებათა პროექტები ქვეყნდება ადგილობრივ პრესაში ან ეცნობება მოსახლეობას სხვა სამუალებით.

მუხლი 16. მსჯელობა მოსახლეობის განსახილველად გამოტანილ საკითხებზე.

მოსახლეობის განსახილველად გამოტანილ საკითხებზე შეიძლება წინასწარ იმსჯელონ სახალხო დეპუტატთა ქვემდგომი საბჭოების სესიებმა, მათი აღმასრულებელი და განმკარგულებელი ორგანოების, მუდმივი კომისიების დეპუტატთა ჯგუფების სხდომებმა, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების, საცხოვრებელ ადგილას მოქალაქეთა კრებებმა, საზოგადოებრივი თვითმოქმედების ორგანოების სხდომებმა, განიხილონ ადგილობრივ პრესაში, ტელევიზიითა და რადიოთი.

ორგანოების, ორგანიზაციებისა და მოქალაქეების წინადადებანი და შენიშვნები ეგზავნება შესაბამისი საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტს და გაითვალისწინება გადაწყვეტილების პროექტის დახვეწისას, აგრეთვე, პრაქტიკულ საქმიანობაში. წინადადებანი და შენიშვნები, რომლებიც თავიანთი შინაარსით განეკუთვნებიან ზემდგომი სახელმწიფო ორგანოების გამგებლობას, იგზავნებათ მათ განსახილველად.

განხილვის შედეგებს მოახსენებს აღმასრულებელი კომიტეტი სახალხო დეპუტატთა საბჭოს სესიას და ისინი ეცნობება მოსახლეობას.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე ა. გრომიკო.
სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი თ. მენთეშაშვილი.

მოსკოვი, კრემლი. 1987 წლის 30 ივნისი.

მოქალაქეთა უფლებების შემლახველ თანამდებობის პირთა არამართლზომიერი მოქმედების სასამართლოში

გასაჩივრების წესის თაობაზე სსრ კავშირის კანონის პროექტის შესახებ

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის მდივნის, კავშირის საბჭოს საკანონმდებლო განზრახულობათა კომისიის თავმჯდომარის **გ. პ. რაზუმოვსკის** მოხსენება

საკითხები, რომლებსაც მომდინარე სესიაზე განვიხილავთ, თქვა მან, — დამაჯერებლად ცხადყოფს, თუ რაოდენ ცხოვრებისეულია სკკპ ცენტრალური კომიტეტის 1985 წლის აპრილის პლენუმისა და პარტიის XXVII ყრილობის მიერ ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დაჩქარების, გარდაქმნის, სოციალიზმის ბუნებაში არსებული დემოკრატიული პრინციპებისა და შესაძლებლობების რაც შეიძლება სრული რეალიზაციისათვის გამიზნული კურსი.

ახლა მიმდინარეობს მტკიცე შემობრუნება სოციალისტური დემოკრატიის პოტენციალის გამოყენებაში არსებული ნაკლოვანებების დაძლევის, მისი ინსტიტუტების, მათი მუშაობის შინაარსის, ფორმებისა და მეთოდების ძირეული განახლებისაკენ. დროის ნიშანი ხდება მშრომელთა სულ უფრო აქტიური მონაწილეობა სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, საზოგადოების დემოკრატიზაციის ლენინური იდეების თანამიმდევრული დამკვიდრება, საჯაროობის გაფართოება, კრიტიკისა და თვითკრიტიკის განვითარება.

როგორც ამ დღეებში გამართულმა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პლენუმმა აღნიშნა, გარდაქმნის საკვანძო ამოცანა, მისი უმნიშვნელოვანესი რგოლია ეკონომიკის მართვის რადიკალური რეფორმა. ამ რეფორმის, ისევე როგორც მთლიანად გარდაქმნის აზრი და ზოგადი მიზანდასახულობა გამოიხატება მოკლე ფორმულით — მეტი სოციალიზმი, მეტი დემოკრატია.

საბჭოთა საზოგადოების ყოველმხრივი დემოკრატიზაციისათვის, ხალხის სოციალისტური თვითმმართველობის გაღრმავებისათვის გამიზნული პარტიის საპროგრამო კურსის განხორციელება განუყრელად უკავშირდება საბჭოთა ადამიანების კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების საიმედო დაცვის უზრუნველყოფას, მოქალაქის ღირსების პატივისცემას. ადამიანის უფლებების ყოველმხრივი დაცვა დიდმნიშვნელოვანი რგოლია სოციალისტური წყობილების ნამდვილ ღირებულებათა ჯაჭვში, ჩვენი საზოგადოების ერთ-ერთი მთავარი პოლიტიკური, მორალური და სამართლებრივი მოთხოვნაა.

ორატორმა ხაზი გაუსვა, რომ ამჟამად პარტიის გადაწყვეტილებების შესაბამისად ხორციელდება ეფექტიანი ღონისძიებები, რომელთა მიზანია სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების სამართლებრივი საფუძვლების განმტკიცება, სამართალდარღვევების. ბიუროკრატიული დამახინჯებებისა და სხვა ნეგატიური მოვლენების წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერება. გადადგმულია მთელი რიგი კონკრეტული ნაბიჯები კანონმდებლობის სრულყოფისა და თანამედროვე ეტაპზე ქვეყნის განვითარების ობიექტურ მოთხოვნილებებთან მისი შეთანხმების მიზნით. ეს ღონისძიებები ხელს უწყობს საზოგადოების მორალური ატმოსფეროს გაჯანსაღებას. მათ ერთსულოვნად დაუჭირა მხარი ხალხმა.

უფლებების მთელი კომპლექსის რეალური განხორციელება, თითოეული მოქალაქის აღზრდა მისი უფლებებისა და მოვალეობების ერთიანობის სულისკვეთებით ბევრად არის დამოკიდებული ყველა თანამდებობის პირის მიერ საბჭოთა კანონების ზუსტ შესრულებაზე. გ. პ. რაზუმოვსკიმ აღნიშნა, რომ პრაქტიკაში დღემდე ხდება სერიოზული გადახრები სამართლებრივი ნორმებისაგან, მათ შორის ისეთი საკითხების გადაწყვეტისას, რომლებიც ადამიანების ინტერესებს ეხება. ჯერ არ დაძლეულა ბიუროკრატიზმის და საქმის ჯაჭანსაღების, ადამიანებისადმი, მათი კანონიერი მოთხოვნების დაკმაყოფილებისადმი უსულგულო, ფორმალური დამოკიდებულების გამოვლინებები.

ვ. ი. ლენინს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ საჭიროა სახელმწიფო აპარატის ყველა რგოლის ზუსტი მუშაობა. ცენტრალური საბჭოთა დაწესებულებების ხელმძღვანელებსათვის გაგზავნილ წერილში იგი წერდა: „საბჭოთა ადმინისტრაციის მანქანა გამართულად, ზუსტად, სწრაფად უნდა მუშაობდეს. მისი მოშვებულობით არა მარტო კერძო პირთა ინტერესები ზარალდება, არამედ მართვის მთელი საქმეც ცრუ, მოჩვენებით ხასიათს იძენს“.

ეს დებულებები აქტუალურია დღესაც, როცა ქვეყანას გარდაქმნის, სახელმწიფო და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა მხარის განახლების, უძრაობის მოვლენათა დაძლევის პერიოდი დაუდგა, როცა გაჩაღდა ბრძოლა უპასუხისმგებლობის, ადამიანებისადმი ფორმალურ-გულგრილი დამოკიდებულების წინააღმდეგ. ლენინის მოთხოვნები აისახა სსრ კავშირის მოქმედ კონსტიტუციაში და საჩივრების განხილვის წესის შესახებ მიმდინარე კანონმდებლობაში. ამასთანავე ჯერაც არ შესრულებულა კონსტიტუციის 58-ე მუხლის დებულება თანამდებობის პირთა ისეთი მოქმედების სასამართლოში გასაჩივრების წესის კანონით დადგენის შესახებ, რომლებიც ჩადენილია კანონის დარღვევით, უფლებამოსილების დადაჭარბებით, რომლებიც ლახავენ მოქალაქეთა უფლებებს. ასეთი კანონის შემუშავების დაჩქარების საჭიროება პარტიის ყრილობაზე აღინიშნა.

მომხსენებელმა მოკლედ დაახასიათა სესიის განსახილველად წარდგენილი ახალი საკანონმდებლო აქტის პროექტის ძირითადი დებულებები სასამართლოსათვის თანამდებობის პირის არამართლზომიერ მოქმედებაზე მოქალაქის საჩივრით მიმართვის წესის განსაზღვრისას, თქვა მან, კანონის პროექტში აღნიშნულია, რომ შეიძლება გასაჩივრდეს მოქმედება, რომელსაც თანამდებობის პირები ბანახოლიციელებენ როგორც საკუთარი სახელით, ისე იმ ორგანოების სახელით, რომლებსაც ისინი წარმომადგენლობენ. ამგვარად, მოქალაქეებს შეეძლებათ სასამართლოს მიმართონ საკითხების საკმაოდ ფართო წრეზე.

ამასთან ერთად წესდება, რომ სასამართლოში საჩივრის გადაწყვეტას უთუოდ უნდა უძღოდეს წინ მისი განხილვა დაქვემდებარების წესით ზემდგომი თანამდებობის პირის ან ორგანოს მიერ. ასეთი წესი შემოღებული იქნება იმისათვის, რომ შესაძლებელი იყოს დაშვებული შეცდომების ოპერატიულად გამოსწორება საქმის სასამართლომდე მიუყვანლად, გაიზარდოს მიღებული გადაწყვეტილებების გამო არა მარტო უშუალოდ თანამდებობის პირების, არამედ იმ ორგანოებისა და ხელმძღვანელების პასუხისმგებლობაც, რომლებსაც ისინი ექვემდებარებიან. ამასთან დაკავშირებით ახლა განსაკუთრებით მწვავედ დგება სახელმწიფო აპარატის საქმიანობის ისეთი სულისკვეთებით გარდაქმნის საკითხები, რომ იგი განუხრელად იცავდეს კანონების მოთხოვნებს, რომ ყოველ თანამდებობის პირს შეეძლოს საქმის ცოდნით და პასუხისმგებლობით, საჯაროობის ვითარებაში გადაწყვიტოს მის კომპეტენციაში შემავალი საკითხები.

სსრ კავშირის კონსტიტუციის 58-ე მუხლის მეორე ნაწილის სრული შესაბამისობით კანონ-პროექტი ითვალისწინებს თანამდებობის პირთა მხოლოდ ერთპიროვნული მოქმედების სასამართლო გასაჩივრების წესს. რაც შეეხება კოლეგიური ორგანოების, მაგალითად, სახალხო დეპუტატთა ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომების, პენსიების დამნიშნავი კომისიების, შრომითი დავის განმხილველი კომისიების გადაწყვეტილებებს, ისინი შეიძლება გასაჩივრდეს უკვე მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

წამოყენებული კანონი, გარდა ამისა, არ ეხება ზოგიერთი სახეობის საჩივრის, მაგალითად, ადმინისტრაციული სასჯელების დადების, უკანონო დათხოვნისა და სხვა საჩივრების განხილვის არსებულ სასამართლო წესს.

ამასთან წამოყენებულია წინადადება, რომ კანონში შევიტანოთ მოქალაქეთა უფლებების ზოგიერთი დამატებითი გარანტია. კერძოდ, გათვალისწინებულია, რომ მოქალაქეთა თხოვნით მათი ინტერესების დასაცავად სასამართლოს საჩივრებით შეუძლიათ მიმართონ საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, შრომითი კოლექტივების წარმომადგენლებმა. დაწესებულია საკმაო მოკლე ვადა, რომლის განმავლობაშიც სასამართლომ უნდა განიხილოს საჩივარი — ათი დღე. ამასთან უზრუნველყოფილია სამართალწარმოების საჯაროობის პრინციპი. საჩივარი განიხილება მისი შემომტანი მოქალაქისა და იმ თანამდებობის პირის მონაწილეობით, რომლის მოქმედებაც საჩივრდება. სასამართლო გარჩევაში მონაწილეობის მიღება შეუძლიათ საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და შრომითი კოლექტივების წარმომადგენლებს, ზემდგომი ორგანოების თანამდებობის პირებს ან მათ წარმომადგენლებს.

კანონის პროექტი აფართოებს კანონიერებისა და მართლწესრიგის შემდგომი განმტკიცების, მოქალაქეების უფლებათა გარანტიების გაძლიერების სამართლებრივი ბაზას, უზრუნველყოფს პარტიის ისეთი მოთხოვნების განხორციელების ახალ სტიმულებს, როგორიცაა მოქალაქეების, ყველასა და თითოეულის აქტიურობის გაძლიერება აღმშენებლობითს მუშაობაში, ნაკლოვანებების, ბიროკრატიზმ-მედებების, ჩვენი სამართლისა და მორალის ნორმებისაგან გადახვევების დაძლევაში. იგი ხელს შეუწყობს სოციალური სამართლიანობის პრინციპების უფრო აქტიურ დამკვიდრებას, სახელმწიფო საქმეების მართვაში მოქალაქეთა რეალურ მონაწილეობას, სახელმწიფო დისციპლინის განმტკიცებას.

დიდმნიშვნელოვანი ამოცანაა უზრუნველყოთ, რომ კანონი მისი ძალაში შესვლის შემდეგ აქტიურად მუშაობდეს საზოგადოებისა და მოქალაქეების საკეთილდღეოდ. ეს ავტომატურად არ მოხდება, საჭირო იქნება შესაბამისი მომზადება კანონის გამოყენებისათვის. ეს, უწინარეს ყოვლისა, ეხება სასამართლოების, იუსტიციის, პროკურატურის ორგანოების საქმიანობას. სწორედ ასეთი მომზადების მიზნით წამოყენებულია წინადადება, რომ კანონი 1988 წლის 1 იანვრიდან ამოქმედდეს.

სასამართლოები მოწოდებული არიან ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში არა მარტო მიაღწიონ ჭეშმარიტებას, განსაზღვრონ მოქალაქის მოთხოვნათა კანონიერება, სრულიად სამართლიანად შეაფასონ თანამდებობის პირთა არამართლზომიერი ქცევის ფაქტები, არამედ კიდევაც დაადგინონ დარღვევათა მიზეზები და, საბოლოო ანგარიშით, გაუთმაჯობესონ მშრომელთა საჩივრებსა და განცხადებებზე მთელი მუშაობა. ამ კანონის მოთხოვნათა განუხრელი შესრულებისათვის დიდი პასუხისმგებლობა ეკისრებათ პროკურატურის ორგანოებს, სახალხო დეპუტატთა საბჭოებსა და ორგანოებს, ოლქლენინელებს, ჩაბმულ სასამართლოებს, ბიროტმოქმედებებს, ადამიანებს, ბიროტმოქმედებებისაგან გადახვევების დაძლევაში. იგი ხელს შეუწყობს სოციალური სამართლიანობის პრინციპების უფრო აქტიურ დამკვიდრებას, სახელმწიფო საქმეების მართვაში მოქალაქეთა რეალურ მონაწილეობას, სახელმწიფო დისციპლინის განმტკიცებას.

ორატორმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ამ კანონის ეფექტიანობა ერთად უნდა შეგვეძლოს საკადრისი პასუხი გავცეთ ახირებულ მომჩივნებს, არაკეთილსინდისიერ ადამიანებს, რომლებიც ცდილობენ გამოიყენონ სხვადასხვა მეთოდი, ძალ შორის კანონით მინიჭებული საჩივრის უფლება, რათა ცილი დასწამონ პატიოსან მშრომელებს, შექმნან ნერვულობისა და უნდობლობის ატმოსფერო შრომითს კოლექტივში. ასეთი პირების მოქმედებას პრინციპული შეფასება უნდა მისცეს როგორც საზოგადოებრიობამ, ისე სასამართლომ.

ახალმა საკანონმდებლო აქტმა, თქვა ორატორმა, დიდი როლი უნდა შეასრულოს კანონიერების განმტკიცების მთელი რეზერვების ამოქმედებაში, საჯაროობისა და დემოკრატიზმის გაფართოებაში იმ რთული და მრავალფეროვანი ამოცანების გადასაწყვეტად, რომლებიც ქვეყნის წინაშე დგას გარდაქმნის პირობებში. სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პალატების საკანონმდებლო განზრახულობათა კომისიის სახელით წინადადება შემომაქვს მიეღოთ სსრ კავშირის კანონი მოქალაქეთა უფლებების შემლახველ თანამდებობის პირთა არამართლზომიერი მოქმედების სასამართლოში გასაჩივრების წესის შესახებ. **(ხანგრძლივი ტაში).**

(საკდესი)

---

* **მოხსენება შემოკლებით ქვეყნდება.**

ᲗᲔᲚᲔᲕᲘᲖᲘᲐ

2 ᲘᲕᲚᲘᲡᲘ

პირველი პროგრამა. 8.00 — დილის ვარჯიში. მულტფილმი. მუსიკა. 8.30 — „ვრემია“. 9.05 — აშკარა — დაუჯერებელი. 10.05 — მხატვრული ტელეფილმი „მითი“. II სერია. 11.10; 17.00 და 18.20 — ახალი ამბები. 17.15 — ჯეკ ლონდონის გმირები ეკრანზე. 18.25 — როგორ ვისვენებთ. 18.55 — საქალაქო კომიტეტი. ერთი წლის შემდეგ. გარდაქმნის პირობებში ქალაქ სუმგაითის პარტიული ორგანიზაციის მუშაობის შესახებ. 19.25 — მულტფილმები. 19.45 — დღეს მსოფლიოში. 20.00 — მსოფლიო და ახალგაზრდობა. 20.35 — უკრავს დიდი თეატრის შვეიოლინეთა ანსამბლი. 20.55 — დოკუმენტური ტელეფილმი „მარადიული ინდოეთი“. 22.00 — „ვრემია“. 22.40 — „იურმალა-87“. შესვენებისას — დღეს მსოფლიოში.

მეორე პროგრამა. 9.00 — დილის ვარჯიში. 9.20 — დოკუმენტური ტელეფილმი „ვარიანტი“. 9.50 — ფილმ-სპექტაკლი „ბურატინო“. 11.00 — დედის სკოლა. 11.30 — ისტორიის გაკვეთილები. 12.15 — ესპანური ენა. 12.35 — „კაპიტან ვრუნგელის თავგადასავალი“. X-XIII სერიები.